

Jäv för styrelseledamöter och förhållandet till deras lojalitetsplikt

Belma Asic

Kandidatuppsats i handelsrätt

HARH13

VT 2021

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslagen (2005:51)
ABL 75	Aktiebolagslagen (1975:1385)
ABL 44	Lag (1944:705) om aktiebolag
Prop.	Proposition
SOU	Statens Offentliga Utredningar
VD	Verkställande direktör
HD	Högsta domstolen
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv

Jäv för styrelseledamöter och förhållandet till deras lojalitetsplikt	1
1. Inledning	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Syfte och frågeställning	9
1.3 Metod och material	9
1.4 Avgränsningar	11
1.5 Disposition	11
2. Några introducerande avsnitt	12
2.1 Aktiebolaget och dess organ	12
2.2 Närmare om styrelsens uppgifter	14
2.3 Styrelseledamotens rättsliga ställning och uppgifter	15
2.4 Bolagets intresse	17
2.5 Jävsbestämmelsen i ett historiskt perspektiv	21
3. Lojalitetsplikten	23
3.1 Allmänt om lojalitetsplikten	23
3.2 Styrelseledamotens lojalitetsplikt	24
4. Jävsbestämmelsen för styrelseledamöter och dess relation till lojalitetsplikten	27
4.1 Jävsbestämmelsen - en presentation	27
4.2. Två grundläggande rekvisit	28
4.2.1 Särskilt om begreppet ”fråga om avtal”	28
4.2.2 Särskilt om begreppet handläggning	30
4.2.3 Begreppens förhållande till lojalitetsplikten	32
4.3 Jäv enligt 8 kap. 23 § 1 st. 1 p. ABL	32
4.3.1 När föreligger jäv?	32
4.3.2 Förhållandet till lojalitetsplikten	34
4.4 Jäv enligt 8 kap. 23 § 1 st. 2 p. ABL	34
4.4.1 När föreligger jäv?	34
4.4.2 Förhållandet till lojalitetsplikten	39
4.5 Jäv enligt 8 kap. 23 § 1 st. 3 p. ABL	40
4.5.1 När föreligger jäv?	40
4.5.2 Förhållandet till lojalitetsplikten	43
4.6 Undantagen enligt 8 kap 23 § 2 st. ABL	43
4.6.1 När föreligger undantagen?	43
4.6.2 Förhållandet till lojalitetsplikten	44
5. Sammanfattning och slutsats	45

Summary

The main purpose of this essay has been to further examine conflicts of interest of members of the board according to the companies Act 8:23 and the duty of loyalty which applies for all board members in a company limited by shares. The traditional method of law and the legal sources of law has been used in this essay.

The board members in a company limited by shares all have a individual responsibility with the main task of making sure to fulfill the interest of the company. There is a statutory regulation - companies Act 8:23 - and a duty - the duty of loyalty - which is not legislated. This essay will analyze the relationship between the duty of loyalty and the different terms, constituent elements and exceptions in the companies Act. The different terms and constituent elements opens up to different possibilities of making sure the duty of loyalty is fulfilled.

Sammanfattning

Uppsatsens syfte har varit att närmare undersöka jäv för styrelseledamöter enligt 8 kap. 23 § ABL samt att närmare undersöka hur jävsbestämmelsen förhåller sig till den lojalitetsplikt som åvilar styrelsens ledamöter. I uppsatsen har en juridisk metod samt juridiska källor i form av lag, förarbeten och doktrin använts.

Styrelseledamöterna i ett aktiebolag har en sysslomannaliknande ställning samt ett individuellt ansvar med den huvudsakliga uppgiften att se till att bolagets intresse uppfylls. För att se till att detta intresse uppfylls finns en lagstadgad reglering - jävsbestämmelsen enligt 8 kap. 23 § ABL - samt en associationsrättslig plikt - lojalitetsplikten - som inte är lagstadgad. I uppsatsen analyseras förhållandet mellan lojalitetsplikten och jävsbestämmelsens begrepp, rekvisit och undantag. Respektive rekvisit och begrepp öppnar upp till olika möjligheter att beakta lojalitetsplikten för styrelseledamöterna i ett aktiebolag.

Förord

Efter givande terminer och flera års studier avslutar jag nu mina affärsjuridiska studier med denna kandidatuppsats. Jag vill rikta ett stort tack till Institutionen för handelsrätt och ett särskilt tack till min kloka handledare Krister Moberg för allt engagemang och alla kloka råd.

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Ett aktiebolag kännetecknas av att det bedrivs i syfte att ge vinst åt aktieägarna.¹ Ett aktiebolag har förmågan att ingå avtal, anställa personer, uppta lån och öppna bankkonton. Under det senaste seklet har aktiebolag haft en betydande roll i den ekonomiska utvecklingen.² Främst på grund av det begränsade ansvaret. I ett aktiebolag finns två huvudsakliga intressen i form av aktieägarintresset och bolagets intresse. Förmögenheten består av aktieägarnas investeringar.³ Detta innebär att aktiebolagets förmögenhet är skild från aktieägarnas förmögenhet. Makten i ett aktiebolag vilar på en majoritetsprincip.⁴

Det finns både fördelar samt brister med ett aktiebolag. I ett aktiebolag kan ägarspridningen vara både stor och spridd vilket kan resultera i intressekonflikter. Aktiebolaget är konstruerat på ett sådant sätt att kan uppstå olika intressekategorier som kan resultera i konflikter. Konflikter som kan uppstå kan grunda sig i att någon vill åsidosätta bolagets vinstsyfte för att exempelvis tillgodose egna syften och mål.⁵ Med en stor ägarspridning styrs aktiebolag oftast på ett sådant sätt att aktieägarna blir passiva och enbart deltar i förvaltningen av bolagets angelägenheter genom den rösträtt de har på bolagsstämman.⁶ Detta kan även resultera i att ägarna får en bristande insyn i verksamheten, trots att de har investerat betydande kapital.⁷ I ett aktiebolag är aktieägarna och styrelseledamöterna även beroende av varandra för att aktiebolaget skall fungera. Ytterligare ett problem som kan uppstå i ett aktiebolag och som har sin grund i att bolagsledningen har insyn och kontroll i verksamheten är att styrelsens ledamöter agerar utifrån sina egna intressen istället för att agera utifrån aktieägarnas intresse.⁸ Detta benämns även som principal-agent-problemet där agenten består av styrelseledamöter eller en verkställande direktör och principalen är ägarna.⁹

---

¹ Prop. 2004/05:85 s.540.

² Östberg, s.23.

³ Sandström s. 180f.

⁴ Sandström s.180f.

⁵ Dotevall, 1989 s.261.

⁶ Östberg s.23

⁷ Östberg s.23.

⁸ Östberg s.23.

⁹ Östberg s.23.

Intressekonflikterna som kan uppstå i aktiebolag har aktualiserats under senare år genom olika företagsskandaler.¹⁰ Sådana skandaler har berört bolag såsom Enron, Worldcom och Skandia och har handlat om osedvanligt och oproportionerligt höga bonusar, arvoden och avgångsvederlag i inte minst noterade bolag.¹¹ Dessa företagsskandaler har väckt frågan om vilka skyldigheter bolagsledningen i aktiebolaget har.¹² Det finns bestämmelser och principer på området för att se till att styrelseledamöternas egenintresse inte färgar beslutsfattandet. Här kan nämnas jävsparagrafen i 8 kap. 23 § ABL samt en plikt som inte är direkt uttryckt i lag men benämns som lojalitetsprincipen.¹³ Denna bestämmelse och princip är mycket viktiga för ett aktiebolag. Denna uppsats handlar om jävsbestämmelsen i 8 kap. 23 § ABL för styrelsens ledamöter och lojalitetsprincipen som medför att styrelsens ledamöter har en lojalitetsplikt.

Idag är det även vanligt att koncerner har samma styrelseledamot som sitter i flera bolag. Detta kan dock resultera i problematik och konflikter. Problematiken kan därmed beröra ledamotens intresse och lojalitet. En sådan situation kan även resultera i att en styrelseledamot blir jävig. För att se till att detta inte påverkar bolaget återfinns en jävsparagraf för att förhindra jäviga styrelseledamöters deltagande. Även den lojalitetsplikt som åvilar styrelseledamöterna härleds ur detta med det grundläggande målet att styrelseledamöterna inte skall sätta egna intressen framför bolagets intresse.¹⁴ Det står därmed självklart att det föreligger en lojalitetsplikt för styrelseledamöter och den verkställande direktören gentemot bolaget. Lojalitetsplikten regleras inte uttryckligen i lag och praxis på området är inte särskilt bred. Dock kan lojalitetsplikten ses och härledas ur jävsbestämmelsen som aktualiserar illojalt beteende och därmed innefattar ett brytande av den lojalitetsplikt som föreligger för en styrelseledamot.¹⁵

---

¹⁰ Östberg s.23.

¹¹ Östberg s.23.

¹² Östberg s.24.

¹³ Bergström & Samuelsson s.18.

¹⁴ Östberg s.146; Dotevall, 2008 s.161

¹⁵ Östberg s.24.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att närmare undersöka när jäv föreligger för styrelseledamöter enligt 8 kap. 23 § ABL, samt närmare undersöka hur jävsbestämmelsen för styrelseledamöter förhåller sig till lojalitetsplikten som åvilar styrelsens ledamöter enligt aktiebolagsrätten. Mot bakgrund av dessa syften kan följande två frågor formuleras:

- När föreligger jäv för styrelsens ledamöter?
- Hur förhåller sig jävsbestämmelsen för styrelseledamöter till styrelseledamöternas lojalitetsplikt?

1.3 Metod och material

Uppsatsens metodval är av stor vikt då metoden är den väg från en problemformulering, via materialet till ett svar på uppsatsens frågeställning.¹⁶ Genom att arbeta med en metod i uppsatsen sker ett systematiskt och rationellt arbete vilket resulterar i ett gott resultat. Uppsatsen är av traditionell rättsvetenskaplig form vilket innebär att det huvudsakliga fokuset är den juridiska argumentationen.¹⁷ Claes Sandgren beskriver tre olika metoder för traditionella rättsvetenskapliga uppsatser och förklarar vad som är karakteristiskt för respektive metod. Dessa tre metoder är rättskällevärdet, juridisk metod och rättsvetenskaplig metod.¹⁸

Rättskällevärdet används huvudsakligen för att analysera gällande rätt och är det snävaste begreppet av de tre. Rättskällevärdet tar sikte på rättskällor som skall, bör och får beaktas.¹⁹ I begreppet omfattas även olika rättskällevärdeprinciper såsom oskrivna principer för källornas tolkning, lagtolkning och rättsfallstolkning, analogier samt principer för rättskällornas inbördes tolkning.²⁰

Juridisk metod omfattar även rättskällevärdet men är ett något vagare begrepp då relationen till rättskällevärdet är flytande då mer omfattas. Den juridiska metoden har olika aspekter på faktahantering samt faktas relation till rättskällorna. Tekniken att urskilja vilka fakta som är av relevans samt rättsligt avgränsa relevant fakta hör till denna metod. Centrala delar för metoden är

---

¹⁶ Sandgren s.35.

¹⁷ Sandgren s.35.

¹⁸ Sandgren s.36.

¹⁹ Sandgren s.36.

²⁰ Sandgren s.36.

även att tillämpa en rättsregel på ett visst förhållande, bevisvärdering men även principer för avtalstolkning.²¹

Rättsvetenskaplig metod är ett vidare begrepp än föregående två. Begreppet innefattar rättskälleläran i vid mening, delar av juridisk metod men även andra metoder och komparativa metoder. I metoden innefattas vägen att finna och formulera relevanta problem med argumentationen för detta i centrum. Även andra empiriska metoder och insikt från andra vetenskaper innefattas.²²

Utifrån den frågeställning och syfte som har formulerats i uppsatsen är rättskälleläran av stor vikt. Anledningen till detta är ett användande av klassiska rättskällor såsom författningar, förarbeten och doktrin. Syftet med användningen av rättskällorna i denna uppsats är att fastställa gällande rätt med fokus på jävsbestämmelsen för styrelseledamot och lojalitetsplikten som åligger styrelsens ledamöter. Vanligt förekommande är att använda benämningen juridisk metod även då rättskällorna enbart används för att fastställa gällande rätt så som jag gör i denna uppsats. Jag använder mig således av den juridiska metoden i uppsatsen. Denna metod kan ibland även benämnas som den rättsdogmatiska metoden.

Materialet i uppsatsen har bland annat bestått av förarbeten. Förarbeten som används i uppsatsen består huvudsakligen av propositioner med stor vikt på Prop. 1975:103 s.379 då jävsbestämmelsens framväxt, begreppsförtydligande och aktiebolagets struktur beskrivs i propositionen. Rättsfall som har fått stor plats i uppsatsen är framförallt NJA 1982 s.1 där HD lyfter begreppet fråga om avtal, släktskap och nära relationer. Ytterligare ett intressant rättsfall som används i uppsatsen är NJA 1936 s.684 då HD uttalar sig om väsentligt intresse vilket är av stor vikt för uppsatsen frågeställning. Materialet har till stor del även bestått av doktrin med anledning av att lojalitetsplikten och begreppen i jävsbestämmelsen behandlas i doktrinen vilket är av stor vikt för uppsatsens syfte. Relevant doktrin har valts ut genom att jag har valt ut sådana författare som har stor juridisk erfarenhet och är välkända namn inom juridikens värld. Författare som används upprepade gånger i uppsatsen är Rolf Dotevalls böcker såsom exempelvis *Skadeståndsansvar för styrelseledamot och verkställande direktör: en aktiebolagsrättslig studie i komparativ belysning*,

---

²¹ Sandgren s.38.

²² Sandgren s.39.

Jessica Östbergs bok *Styrelseledamöters lojalitetsplikt: Särskilt om förbudet att utnyttja affärsmöjligheter* och lagkommentarer till 8 kap. 23 § ABL i lexino av Erik Nerep, Per Samuelsson och Johan Adestam.

1.4 Avgränsningar

Uppsatsen har skrivits inom en begränsad tidsram samt med ett begränsat utrymme vilket har resulterat i att avgränsningar har gjorts. Avgränsningarna är till största del utformade så att de omfattar sådant som uppsatsens frågeställning och syfte inte lyfter fram. En viktig avgränsning är att jävsbestämmelsen i aktiebolagslagen enbart redogörs för utifrån jäv för styrelseledamot och inte jäv för verkställande direktör. Ytterligare en viktig avgränsning som har gjorts i uppsatsen är att det enbart är svensk doktrin, praxis och författning som studeras. Därmed avgränsas uppsatsen till att inte redogöra för eller analysera internationell rätt eller doktrin gällande jävsbestämmelsen och lojalitetsplikten. Avgränsningar har även gjorts så att uppsatsen enbart lyfter aktiebolagsrättsliga perspektiv. Sådant som berör ansvarspåföljder, sanktioner och skadestånd till följd av jävighet och att lojalitetsplikten inte uppfylls har inte tagits med.

1.5 Disposition

Uppsatsen består av fem kapitel som kan delas in i tre större delar. I kapitel 1-2 återfinns uppsatsens syfte, frågeställningar, metod och avgränsningar. Detta i kombination med introducerande avsnitt om aktiebolaget och styrelseledamoten i kapitel två skapar en grundläggande förståelse för vad uppsatsen skall beröra och underlättar förståelsen av senare kapitel. Viktiga ämnesområden såsom bolagets intresse och styrelseledamotens uppgifter redogörs för utförligt för att skapa en grundläggande överblick. Kapitel 3 tar sikte på lojalitetsplikten för styrelseledamoten och vad denna plikt innebär. I kapitel 4 återfinns den huvudsakliga analysen i uppsatsen. Kapitlet är indelat i en presentation, redogörelse för två grundläggande rekvisit och därefter berörs innebörden av varje stycke i jävsparagrafen. Efter respektive stycke återfinns en analys där relationen mellan jävsparagrafen och lojalitetsplikten analyseras och jämförs. Efter detta återfinns även en redogörelse för undantagen i jävsparagrafen och en analys av undantagen i förhållande till lojalitetsplikten. Avslutningsvis återfinns slutsatser och en kort diskussion i kapitel fem.

2. Några introducerande avsnitt

I detta avsnitt kommer jag att behandla några avsnitt som har till syfte att underlätta och skapa förståelse för jävsbestämmelsen och lojalitetsplikten för styrelseledamöter.

2.1 Aktiebolaget och dess organ

Det finns flera bolagsformer men aktiebolaget utskiljer sig något från övriga bolagsformer.²³ Flera olika individer kan gemensamt gå samman för att skapa ett bolag som blir en juridisk person. Då ett aktiebolag blir en juridisk person innebär detta att bolaget kan ingå avtal, har rätt till ägande, kan ådra skulder samt bli ställd inför domstol. Ägarna i aktiebolaget har dock ett begränsat ansvar och riskerar därmed enbart det kapital de har valt att investera i bolaget.²⁴ Ett aktiebolag kan ha fyra bolagsorgan, nämligen bolagsstämman, styrelse, verkställande direktör och revisor. Är bolaget publikt så måste bolaget ha minst tre ledamöter medan privata bolag inte har detta kravet under förutsättningen att minst en suppleant utses.²⁵ Är bolaget privat så behöver inte bolaget nödvändigtvis ha en verkställande direktör, utan detta är något styrelsen får avgöra. Däremot i ett publikt bolag finns ett krav på att det alltid ska finnas en verkställande direktör som skall utses av styrelsen.²⁶ Grundregeln är att aktiebolag skall ha en revisor, särskilt publika aktiebolag som måste ha en revisor oavsett storleken på bolaget enligt 9 kap. 1 § ABL. Det är endast de större privata bolagen som måste ha en revisor enligt 9 kap. 1 § ABL. Det skall även stadgas i bolagsordningen hur många revisorer som skall väljas. Revisorn har som uppgift att granska räkenskaperna och hur både styrelsen samt den verkställande direktören har skött företaget, enligt 9 kap 3§ ABL. Därefter skrivs en revisionsberättelse. Revisorn följer även bolagsstämmans anvisningar och lämnar revisionsberättelsen till bolagsstämman, enligt 9 kap 5§ ABL.

I varje aktiebolag finns även en bolagsordning. I bolagsordningen finns vissa uppgifter som är individuella för varje bolag enligt 3 kap. 1 § ABL. Ändring av bolagsordning beslutas av bolagsstämman, 3 kap. 4 § ABL.²⁷

---

²³ Bergström & Samuelsson s.17.

²⁴ Bergström & Samuelsson s.17.

²⁵ Prop. 1997/98:99 s. 203.

²⁶ Prop. 1997/98:99 s. 220, samt ABL 8:27 och 8:50.

²⁷ 3 kap. 4 § ABL.

I ett aktiebolag återfinns parter med olika intressen i bolaget vilket resulterar i att det finns olika organ.²⁸ I aktiebolag finns vanligtvis flera olika aktieägare och att låta dessa individuellt vidta förvaltningsåtgärder eller kräva varje individuell aktieägares samtycke vid ett beslut är opraktiskt, vilket är en anledning till den hierarkiska uppdelningen av beslutsprocessen i ett aktiebolag.²⁹ De bolagsorganen som huvudsakligen kommer att beröras är bolagsstämman, styrelsen och den verkställande direktören.³⁰ I aktiebolaget finns dock även regler för att skydda aktieägarna och säkerställa att deras intresse beaktas, de så kallade minoritetsskyddsreglerna. Anledningen till detta är att aktieägarna bidrar med kapital och därmed tar risker men trots detta inte får ta enskilda beslut i bolaget.³¹ Det finns en funktionsfördelning mellan bolagsstämman som ger ägarna möjlighet att påverka i bolaget vid varje bolagsstämman samt bolagsledningen som består av en styrelse och en verkställande direktör.³² Kompetensfördelningen innebär att bolagsstämman är det överordnade organet som kan ge direktiv och tar beslut som styrelsen har skyldighet att följa. Styrelsen är därmed underordnad bolagsstämman.³³ Bolagsstämman är således det högst beslutande organet som fattar beslut i de frågor som uttryckligen stadgas i aktiebolagslagen samt nästan alla de frågor som berör bolaget.³⁴ Vid varje bolagsstämman har därmed aktieägarna en rätt att fatta beslut som berör bolagets angelägenheter. Detta görs genom ett utövande av rösträtten.³⁵ I 8 kap. 8 och 14 §§ ABL stadgas det att det är bolagsstämmans uppgift att utse och entlediga styrelsen.³⁶ Anledningen till att aktieägarna har rösträtt på bolagsstämman samt att bolagsstämman är det högst beslutande organet är att aktieägarnas ekonomiska intressen påverkas av bolagets framgång och disponering av tillgångar. Ytterligare en motivering till att aktieägarna har en beslutanderätt är att det behöver finnas ett skydd mot bolagsledningens eller majoritetsägarnas maktmissbruk.³⁷

---

²⁸ Johansson s. 115.

²⁹ Johansson s. 115.

³⁰ Johansson s. 115.

³¹ Bergström & Samuelsson s. 18.

³² Sandström s. 180.

³³ Sandström s. 180.

³⁴ Dotevall, 2015 s.204.

³⁵ Bergström & Samuelsson s.74.

³⁶ Östberg s.91.

³⁷ Östberg s.91.

Styrelsen utser även bolagets verkställande direktör. Det är inte ovanligt att den verkställande direktör som utses även är en medlem av styrelsen, men dock till skillnad från övriga styrelseledamöter så är den verkställande direktören i allmänhet även anställd till bolaget.³⁸ I privata bolag kan således en verkställande direktör även vara bolagets styrelseordförande, vilket däremot inte går i publika bolag. Den verkställande direktören har enligt 8 kap. 36 § ABL rätt och behörighet att företräda bolaget samt teckna dess firma i sådana åtgärder som hör till den löpande förvaltningen. Sådana uppgifter och åtgärder som hör till den löpande förvaltningen innefattas av alla åtgärder som inte med hänsyn till arten eller omfattningen av bolagets verksamhet är av osedvanligt slag eller stor betydelse enligt 8 kap. 9 § ABL. Därmed ska den verkställande direktören bland annat ha ansvaret för verksamhetens drift, utöva tillsyn över personal och sörja för en lagenlig bokföring.³⁹

2.2 Närmare om styrelsens uppgifter

Varje aktiebolag har en styrelse vars regler återfinns i 8 kap. ABL. Bolagsstämman har bland annat till sin uppgift att utse en styrelse, enligt 8 kap. 8 § ABL. Majoriteten av styrelsen väljs på bolagsstämman, utom i de fall då det i bolagsordningen står inskrivet att valet av styrelse ska ske på ett annat sätt.⁴⁰ Aktiebolagslagen stadgar vidare att ett aktiebolag måste ha minst tre ordinarie styrelseledamöter. Är det dock ett privat aktiebolag så är kravet enbart en styrelseledamot samt en styrelsesuppleant.⁴¹ Den vanligaste mandattiden för en styrelseledamot är ett räkenskapsår och den högsta tidsperioden som styrelseledamoten får väljas är fyra år.⁴²

De huvudsakliga uppgifterna styrelsen skall utföra återfinns i 8 kap. 4 § ABL och stadgar följande:

”Styrelsen svarar för bolagets organisation och förvaltning av bolagets angelägenheter. Styrelsen ska fortlöpande bedöma bolagets och, om bolaget är i moderbolag i en koncern, koncernens ekonomiska situation.

Styrelsen ska se till att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska förhållanden i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt.

---

³⁸ Skog, s. 182.

³⁹ Skog s. 160.

⁴⁰ 8 kap. 8 § ABL.

⁴¹ 8 kap. 1 § ABL.

⁴² Dahlgren & Moberg s.27.

Om vissa uppgifter delegeras till en eller flera av styrelsens ledamöter eller till andra, ska styrelsen handla med omsorg och löpande kontrollera om delegationen kan upprätthållas.”

Det som stadgas i paragrafen kan inte avtalas bort då det inte är dispositivt.⁴³ Styrelsens uppgift är att svara för organisationen samt förvaltningen av bolaget. Det är även styrelsens uppgift att utforma organisationen på ett sådant sätt att kontrollen av bokföring och medelsförvaltning kan genomföras på ett betryggande sätt, enligt 8 kap 3 § ABL. Dock anses en styrelse ha en tillsynsplikt över stora delar av bolagets verksamhet.⁴⁴ Varje år skall även en arbetsordning fastställas för ett publikt aktiebolag, där arbetsfördelningen mellan styrelseledamöterna regleras, vilket stadgas i 8 kap. 46 § ABL. Där regleras även i vilken grad sammanträden skall ske i styrelsen samt i vilken omfattning suppleanternas deltagande skall ske.⁴⁵

Styrelsens sammanträden hålls vid behov enligt 8 kap. 18 § ABL. Om det är så att en styrelseledamot inte kan närvara så kan en suppleant istället träda in i styrelseledamotens ställe och delta.⁴⁶ Vid varje sammanträde finns vidare en ordförande vars uppgift bland annat är att se till så att olika regler följs såsom regler om röstning, jäv samt att alla som i styrelsen som deltar vid mötet får komma till tals.⁴⁷

Styrelsen anses som beslutsför när mer än hälften av styrelseledamöterna närvarar enligt 8 kap. 21 § ABL. De styrelseledamöter som är jäviga räknas som frånvarande. För att beslut ska kunna fattas så krävs det att alla styrelseledamöter som deltar har getts tillfälle att ta del av ärendets behandling i tillräckligt stor utsträckning.⁴⁸

2.3 Styrelseledamotens rättsliga ställning och uppgifter

En fråga som har kommit att ofta diskuteras är styrelseledamotens rättsliga ställning. Mycket talar för att en styrelseledamot betecknas som en organledamot med en sysslomannaliknande ställning.⁴⁹

---

⁴³ SOU 1941:9 s.633.

⁴⁴ Dahlgren & Moberg s.53.

⁴⁵ 8 kap 18 § ABL.

⁴⁶ Johansson s.123.

⁴⁷ Johansson s.123.

⁴⁸ 8 kap 21§ 19§§.

⁴⁹ Östberg s.131.

Det som talar för att styrelseledamoten kan anses ha en sysslomannaliknande ställning är att styrelseledamoten har ett uppdrag att tillsammans med övriga styrelseledamöter för aktieägarnas räkning förvalta bolagets förmögenhet.⁵⁰ Detta är vidare ett uppdrag som innefattar ett stort förtroende. Uppdraget innefattar en skyldighet att tillgodose bolagets och aktieägarnas intresse. Detta innebär att det råder ett sysslomannaliknande förhållande mellan styrelseledamoten och bolaget. Styrelseledamoten har således en skyldighet att i sitt uppdrag agera med den omsorg en syssloman i allmänhet ska ha.⁵¹ Uppdraget för en syssloman bygger på att sysslomannen skall stödja huvudmannen, verka aktivt för huvudmannens intresse och således följa de instruktioner som ges av huvudmannen.⁵² Dock har en styrelseledamot en något friare ställning än vad en syssloman anses ha. Det är därmed inte av nödvändighet för styrelseledamoten att vid varje tillfälle rådfråga huvudmannen då det ligger i bolagsledningens frihet att ta en del affärsmässiga risker i bolagets syfte.⁵³

Den sysslomannaliknande ställningen innebär att ledamoten har en individuell skyldighet att aktivt delta i styrelsearbetet samt rätt till en kompensation för det utförda arbetet.⁵⁴ En enskild styrelseledamot har ej behörighet att enskilt fatta ett beslut för bolagets räkning eller teckna dess firma. Det uppdrag som åligger en styrelseledamot innebär i praktiken att styrelseledamoten deltar aktivt i styrelsearbetet genom att förbereda sig inför styrelsemöten samt kollektivt fatta beslut och agera.⁵⁵

Till följd av sin rättsliga ställning har styrelseledamoten en omsorgsplikt som innefattar att verka för att styrelsen på bästa sätt skall kunna utöva sin förvaltningsfunktion.⁵⁶ Generellt gäller även att varje styrelseledamot har en skyldighet att bidra till att frågor som hamnar inför styrelsen ges en uttömmande behandling. Detta innefattar att se till att relevanta upplysningar lämnas från ledningen samt att styrelseledamotens egna synpunkter framförs.⁵⁷ Styrelsen har ett organisatoriskt ansvar

---

⁵⁰ Östberg s.137.

⁵¹ Prop. 1975:103 s. 540.

⁵² Munukka s. 315.

⁵³ Dotevall, 2008 s.159.

⁵⁴ Östberg s.123.

⁵⁵ Östberg s.123.

⁵⁶ Dahlgren & Moberg s.48.

⁵⁷ Dahlgren & Moberg s.48.

enligt 8 kap. 4 § ABL, vilket innebär ett ansvar att planera samt ange riktlinjer för organisationen inom bolaget. På grund av den sysslomannaliknande ställningen har varje ledamot en skyldighet att tillse att styrelsen agerar på ett sådant sätt att bolaget får en optimal organisation.⁵⁸

Varje styrelseledamot har på grund av den rättsliga ställningen en skyldighet att tillse att styrelsen utövar den optimala tillsynsfunktionen som stadgas i 8 kap. 4 § ABL. Varje styrelseledamot har en tillsynsplikt om särskild anledning därtill föreligger.⁵⁹ Tillsynsplikten som varje styrelseledamot har är lika omfattande för alla. I förarbetena till ABL 44 reglerades det i jävsbestämmelsen att under förutsättning att bolagsverksamheten var ändamålsenligt organiserad samt att den regelbundna rapporteringen till styrelsen var ordnad, kunde även styrelseledamoten utöva den kontrollplikt som styrelseledamoten har, med hjälp av tillgängliga uppgifter på styrelsemötet och inhämtade upplysningar.⁶⁰ Endast i sådana fall då särskilda skäl förelåg hade den enskilda styrelseledamoten en skyldighet att bedriva aktiv tillsyn. I dagens aktiebolagslag är tillsynsplikten densamma och har en liknande omfattning.⁶¹

Sammanfattningen talar mycket för att en enskild styrelseledamot har en sysslomannaliknande ställning. Detta påverkar helt klart den enskilda styrelseledamotens uppgift.⁶² Varje ledamot har en skyldighet att ta del i åtgärder, påyrka åtgärder och se till så att de uppgifter som åvilar styrelsen blir korrekt fullgjorda. Detta innebär även att varje styrelseledamot har ett handlingsansvar och ett övervakningsansvar.

2.4 Bolagets intresse

Den traditionella uppfattningen i svensk rätt är att med bolagets intresse menas samtliga aktieägares kollektiva intresse.⁶³ Det kan finnas anledning här att närmare behandla och utveckla frågan om bolagets intresse då den har stor betydelse för denna uppsats.

---

⁵⁸ Prop. 1997/98:99 s. 205.

⁵⁹ Prop. 1975:103 s.375; Dahlgren & Moberg s.54.

⁶⁰ Dahlgren & Moberg s.54.

⁶¹ Dahlgren & Moberg s.54.

⁶² Prop. 1997/98:99 s. 206.

⁶³ Dotevall, 2008 s.143.

I 8 kap. 41 § ABL stadgas det att en styrelseledamot och verkställande direktör har en plikt att beakta hela aktieägarkollektivets intresse och inte se till varje enskild aktieägares intresse.⁶⁴ Östberg anser dock att en viss plikt åvilar bolagsledningen att beakta enskilda aktieägares intresse på grund av generalklausulen.⁶⁵ Med bakgrund av detta kan bolagets intresse definieras som samtliga aktieägares intresse.⁶⁶ En fråga i sammanhanget värd att ställa är huruvida det är aktieägarans faktiska intresse eller deras hypotetiska intresse som ska vara avgörande i sammanhanget. Om fallet är som sådant att det är det faktiska intresset som avses, är det då en fråga om majoritetens eller samtliga aktieägares intressen? Om det däremot istället är ett hypotetiskt intresse, ska det då innefatta vinstsyftet eller annat intresse?⁶⁷ Om det är kopplat till vinstsyftet ska det då vara långsiktigt eller kortsiktigt vinstsyfte? Förtroendekommissionen stödjer tanken att det ska vara ett faktiskt aktieägarintresse som ska vara avgörande.⁶⁸ Detta innebär att styrelsen ska i sådana fall där ägargrupper har olika intressen, samla dessa intressen och i rimlig grad tillgodose samtliga aktieägares intressen. Östbergs åsikt är dock att det finns en rad invändningar mot detta såsom att det vid en stor spridning är svårt att se aktieägarnas verkliga vilja och sammanväva intressen.⁶⁹ I svensk rätt tycks de flesta författarna vara ense om att det är aktieägarnas hypotetiska gemensamma intresse som styrelsen skall ta hänsyn till.⁷⁰ Även detta intresse har definierats olika av olika författare. Det råder en föreställning att det skall vara kopplat till vinstsyftet, bolagets framgång eller att sådana åtgärder som är bolagsskadliga är de som inte får företas. Mycket talar för att med aktieägarnas gemensamma intresse avses vinstsyftet.⁷¹ Vinstsyftet i sammanhanget skall vidare ses i ett långsiktigt perspektiv med utgångspunkten att aktiebolaget har en obegränsad livslängd.⁷² Det är detta som är bolagets intresse.

---

⁶⁴ Dotevall, 2008 s.143

⁶⁵ Östberg s.73.

⁶⁶ Dotevall, 2008 s.143.

⁶⁷ Östberg s.67.

⁶⁸ Östberg s.67.

⁶⁹ Östberg s.68.

⁷⁰ Östberg s.68.

⁷¹ Östberg s.68.

⁷² Östberg s.69.

Ytterligare en definition för vad som innefattas i bolagets intresse är verksamhetsföremålet som stadgas i bolagsordningen och syftet med bolagets verksamhet.⁷³ Verksamhetsföremålet beskriver hur bolaget skall uppnå det syfte bolaget har med sin verksamhet.⁷⁴ Syftet är således att ge aktieägarna vinst om inte annat stadgas i bolagsordningen vilket återfinns i 3 kap. 3 § ABL. Ett aktiebolag är en juridisk person men har dock inget självständigt intresse.⁷⁵ Dock finns det argument som talar för att bolaget har ett eget intresse.⁷⁶

Begreppet Corporate Social Responsibility handlar bland annat om i vilken utsträckning det är tillåtet enligt svensk rätt att beakta andra intressen än aktieägarnas gemensamma intressen.⁷⁷ Enligt Östberg gäller att bolagsledningen får ta hänsyn till andra intressen än aktieägarnas gemensamma intressen om det är förenligt med vinstsyftet.⁷⁸

En annan relevant fråga som kan diskuteras i detta sammanhang är om en bolagsledning får ta hänsyn till framtida aktieägares intresse. Av intresse för denna fråga är rättsfallet NJA 2013 s.117.

I rättsfallet NJA 2013 s.177 behandlades en liknande fråga som berörde ställningen för framtida bostadsrättsföreningsmedlemmar. I fallet konstaterades det att 6 kap. 10 och 13 §§ FL syftar till att skydda föreningens medlemmar mot förfarande från styrelsen eller enskilda styrelseledamöters sida som är illojala mot föreningen eller enskilda medlemmar. I fallet uttalade HD följande:

”Av betydelse i målet blir då närmast om det beträffande bostadsrättsföreningar finns skäl för avsteg från detta synsätt och alltså - när det gäller vissa typer av beslut - anse att medlemmarnas bestämmanderätt i sådana föreningar är inskränkt till förmån för de intressen som kan finnas hos personer som står utanför föreningen, men som är intresserade av att bli medlemmar. Det saknas stöd i rättslitteraturen för ett avsett från den angivna grundprincipen att det är medlemmarna, och inga andra, som har beslutanderätten i en förening. I den aktiebolagsrättsliga litteraturen har det för övrigt direkt uttalats att minoritetsskyddet i ett aktiebolag omfattar nuvarande, men inte

---

⁷³ Dotevall, 2008 s.144.

⁷⁴ Dotevall, 2008 s.144.

⁷⁵ Dotevall, 2008 s.144.

⁷⁶ Östberg s.66.

⁷⁷ Östberg s.70.

⁷⁸ Östberg s.71.

framtida aktieägare. Detta fall rör en s.k byggmästarbildad bostadsrättsförening som i det inledande skedet kontrollerades av det byggföretag som skulle genomföra projektet och upplåta bostadsrätter genom föreningen. Den som står i begrepp att bli medlem i en sådan bostadsrättsförening har självfallet ett intresse av att följa hur byggprojektet genomförs och av de beslut som fattas i föreningen innan han eller hon blir medlem. Det framstår som förklarligt att nyblivna medlemmar kan vilja att föreningen ska ha en rättslig möjlighet att hålla styrelseledamöter ansvariga också för tidigare beslut som styrelsen har fattat med samtycke av alla som då var medlemmar i föreningen. Att tillåta något sådant skulle emellertid innebära en inte oväsentlig utvisning av det skydd för minoriteten och blivande medlemmar som ställts upp i lagstiftningen. Det skulle även innebära ett avsteg från grundläggande associationsrättsliga principer rörande förutsättningar för beslutsfattandet inom föreningar. För detta finns det inte tillräckligt starka skäl".⁷⁹

Rättsfallet gällde en föreningsrättslig fråga men torde även kunna användas i aktiebolagsrättsliga sammanhang.⁸⁰ Domen innebär således att minoritetsskyddet inte gäller för framtida medlemmar eller aktieägare. Styrelsens skyldighet att således iaktta bolagets intresse innefattar inte ett iakttagande av framtida aktieägares intresse.⁸¹ En intressant aspekt är dock borgenärernas intresse i sammanhanget. Det ligger enligt svensk rätt i aktieägarnas intressen att hålla borgenärer, kunder och anställda m.fl. nöjda då det annars kan påverka bolaget negativt. I insolventa bolag är det dock annorlunda.⁸² I sådana situationer är det vanligtvis borgenärernas medel styrelsen förvaltar. Därmed kan aktieägarna ha ett intresse av att ta större risker då bolaget är insolvent än borgenärerna då borgenärerna har ett intresse av att rädda vad som kvarstår. Styrelsen har i första hand skyldighet att beakta aktieägarnas intressen. Till följd av detta anses borgenärernas intressen i högre grad skyddsvärda i situationen. Det är dock inte fråga om intresset hos den enskilda borgenären utan borgenärskollektivet.⁸³

---

⁷⁹ NJA 2013 s.117, s.124.

⁸⁰ Östberg s.76.

⁸¹ Östberg s.77.

⁸² Östberg, s.77.

⁸³ Östberg s.77.

Sammanfattningsvis så framkommer det att med bolagets intresse menas aktieägarnas gemensamma intresse och detta är kopplat till bolagets vinstsyfte.

2.5 Jävsbestämmelsen i ett historiskt perspektiv

Jäv för styrelseledamöter regleras idag i 8 kap. 23 § ABL. Jävsbestämmelsen för styrelseledamöter har genomgått ett antal ändringar under åren för att bli den jävsparagraf som återfinns idag.⁸⁴ Under år 1895 infördes en bestämmelse om jäv för styrelsen i den dåvarande aktiebolagslagen.

Jävsparagrafen återfanns i 45 § andra stycket och hade följande lydelse:

*”Ledamot af styrelsen äge ej deltaga i avgörande af fråga, hvori hans enskilda rätt är mot bolagets stridande”.*⁸⁵

Denna bestämmelse skiljer sig från den bestämmelse som återfinns idag utifrån flera perspektiv. I den dåvarande jävsbestämmelsen fanns det inte ett krav på att det skulle röra sig om avtal (eller rättegång) för att paragrafen skulle bli tillämplig utan istället innefattade bestämmelsen även andra ärenden.⁸⁶ Ytterligare en skillnad från dagens jävsbestämmelse är att ledamoten inte fick deltaga i avgörande av en fråga, vilket dock innebar att det var tillåtet att deltaga i beredningen eller överläggningen av ärendet. Ytterligare en skillnad var att bestämmelsen endast reglerade sådana fall där ledamotens enskilda rätt stred mot bolaget.⁸⁷ En förändring kom dock att ske när 1910 års ABL infördes och dess jävsbestämmelser för styrelseledamöter började likna jävsbestämmelsen i dagens ABL. Jävsbestämmelsen i 1910 års ABL reglerades i 62 § andra stycket och stadgade följande:

*”Ledamot av styrelsen äge ej deltaga i behandlingen av fråga rörande avtal mellan honom och bolaget. Ej heller må han deltaga i behandlingen av fråga om avtal mellan bolaget och tredje man, där han i frågan äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot bolagets. Vad sålunda är stadgat äge motsvarande tillämpning beträffande gåva från bolagets sida, så ock beträffande rättegång eller annan talan mot styrelseledamoten eller tredje man”.*⁸⁸

⁸⁴ Östberg s.168.

⁸⁵ 45 § ABL 1895.

⁸⁶ Östberg s.168.

⁸⁷ Östberg s.168.

⁸⁸ 62 § ABL 1910.

Denna reglering kom dock att behållas utan större förändringar i 1944 års ABL. I 1975 års ABL gjordes däremot en ändring där en uttrycklig reglering av gåva tillades. Bestämmelserna gällande ställföreträdarjäv som idag finns i 8 kap 23 § ABL infördes dock först under 1999 års lagändringar.⁸⁹ Vad gäller beträffande dagens jävsbestämmelse återkommer jag med en redogörelse i avsnitt 4.

---

⁸⁹ Östberg s.168.

3. Lojalitetsplikten

3.1 Allmänt om lojalitetsplikten

Innebörden av ordet lojal kommer från franskan och betyder att vara ärlig, trogen och att någon alltid är beredd att hjälpa till då denne är lojal mot en annan.⁹⁰ En definition av begreppet är följande av Nerep och Samuelsson:

*”Ett lojalt handlande är nämligen det som uppfyller förekommande rättsliga och moraliska förpliktelser gentemot andra, med särskild betoning av ett avhållande från svek”.*⁹¹

Begreppet innefattar även krav på hederlighet och redlighet.⁹² För att beteckna en avvikelse från lojalitetsförpliktelsen används begreppet illojal vilket innefattar ohederlighet, uppsåt och kanske även en vilja att skada huvudmannen.⁹³ Brott mot lojalitetsplikten förutsätter dock inte uppsåt, illojalt handlade utan en objektiv bedömning görs.⁹⁴ I begreppet lojalitetsplikt kan även plikten att iaktta motpartens intressen innefattas.⁹⁵ Ytterligare begrepp som används synonymt med lojalitetsplikt är omsorgsplikt och vårdplikt.⁹⁶ Begreppet lojalitetsförpliktelser är vidare ett samlingsbegrepp som innefattar ett antal särskilda förpliktelse typer som alla härleds ur lojalitetsplikten.⁹⁷ Dessa förpliktelse typer är: skyldighet att undvika och informera om intressekonflikter, inklusive konkurrensförbudet, förbudet om att otillbörligen motta eller utnyttja förmåner eller andra fördelar i anledning av uppdraget, lydnadsplikten, upplysningsplikten, tystnadsplikten och förbudet att utnyttja affärsmöjligheter som tillkommer bolaget.⁹⁸

---

⁹⁰ Östberg s.61.

⁹¹ Östberg s.61.

⁹² Östberg s.61.

⁹³ Östberg, s.61.

⁹⁴ Östberg s.61.

⁹⁵ Östberg s.62.

⁹⁶ Östberg s.62.

⁹⁷ Östberg s.62.

⁹⁸ Östberg s.62.

Lydnadsplikten som härleds ur lojalitetsplikten innefattar att uppdragstagare, agenter och syssemän har en skyldighet att följa de anvisningar som ges av huvudmannen, vilket i sin tur är en skyldighet som följer av lojalitetsplikten.⁹⁹ Förbudet att utnyttja affärsmöjligheter är ett förbud som hör ihop med konkurrensförbudet.

Vad som dock utgör ett illojalt beteende är beroende av förhållandet mellan uppdragsgivaren och uppdragstagaren.¹⁰⁰ Inom arbetsrätten och mellanmansrätten återfinns lojalitetsplikten uttryckt i lag. Något som därmed är gemensamt för både arbetstagarens, syssemannens, kommissionärens och styrelseledamotens lojalitetsplikt är att sätta huvudmannens intressen före egna intressen.¹⁰¹

3.2 Styrelseledamotens lojalitetsplikt

Både utifrån doktrin och praxis kan det utläsas att det föreligger en lojalitetsplikt för styrelseledamöter gentemot aktiebolaget.¹⁰² Det finns dock inte ett direkt uttryck för lojalitetsplikten i aktiebolagslagen utan detta är en plikt som härleds ur det rättsförhållande som råder mellan styrelseledamöterna och aktiebolaget. Ett grundläggande mål för en styrelseledamot är att ledamoten inte skall sätta sina egna intressen framför bolagets. Detta resulterar i att ändamålet är vidsträckt och därmed innefattar olika ageranden och beteenden från styrelseledamotens sida.¹⁰³ Både Dotevall och Östberg har identifierat olika kategorier för beteenden som innefattas i lojalitetsplikten.¹⁰⁴ Dotevall redogör för plikten att inte tillgodose sina egna intressen framför bolagets intresse genom att driva konkurrerande verksamhet och drar därmed slutsatsen att förbudet att utnyttja bolagets affärsmöjligheter även härleds ur detta.¹⁰⁵ Av lojalitetsplikten följer även en tystnadsplikt enligt Dotevall.¹⁰⁶

Tystnadsplikten regleras inte uttryckligen i svensk rätt för styrelseledamöter. Tystnadsplikten gäller även för arbetstagarrepresentanter i styrelsen då detta har som syfte att skydda bolaget. Sådana

---

⁹⁹ Östberg s.63.

¹⁰⁰ Östberg s.148; Dotevall, 2008 s.161.

¹⁰¹ Östberg s.148; Dotevall, 2008 s.161.

¹⁰² Dotevall, 2008 s.155.

¹⁰³ Dotevall, 2015 s.308-318.

¹⁰⁴ Östberg s.63; Dotevall, 2015 s.174.

¹⁰⁵ Dotevall, 2015 s.308.

¹⁰⁶ Dotevall, 2015 s.308.

uppgifter som innefattar är uppgifter som kan skada bolaget om dessa kommer ut. Innebörden av tystnadsplikten kan således sammanfattas genom att sådana upplysningar som kan skada bolaget inte får spridas.¹⁰⁷

Dotevall redogör även för plikten att inte tillgodose egna intressen framför bolagets genom att driva konkurrerande verksamhet.¹⁰⁸ I svensk rätt finns inte uttryckligen en regel som förbjuder aktiebolags styrelseledamöter att engagera sig i sådan verksamhet som kan anses konkurrerande och därmed kan vara till nackdel för bolaget. Sådana verksamheter som anses vara konkurrerande är de som täcks av verksamhetsföremålet som stadgas i bolagsordningen.¹⁰⁹

Dotevall anser att lojalitetsplikten även medför att en styrelseledamot ej får utnyttja affärsmöjligheter som faller inom bolagets verksamhetsområde. Därmed får en styrelseledamot eller styrelsemedlem inte utnyttja sin ställning för att tillgodose ett annat intresse än bolagets. Det som istället gäller för styrelsemedlemmar är att de har en plikt att aktivt söka upp nya affärsmöjligheter för bolaget.¹¹⁰ Därmed innebär detta att om en styrelseledamot får kännedom om en affärsmöjlighet så skall denne låta bolaget dra nytta av möjligheten.

Styrelseledamoten har en ställning som uppdragstagare i bolaget och har ansvaret för förvaltning av främmande förmögenhetsintressen som ligger inom uppdraget och en plikt att agera lojalt mot uppdragsgivaren.¹¹¹ Bolagsrättens regler om lojalitetsplikten har till syfte att förhindra att styrelseledamoten tar fördel av uppdraget utöver den ersättning som bolaget ger.¹¹² En lojalitetskonflikt kan dock även uppstå då en styrelseledamot utan direkt egennyttia ändå gynnar sådana intressen som inte traditionellt innefattas i bolagets intresse.¹¹³

---

¹⁰⁷ Dotevall, 2008 s.201.

¹⁰⁸ Dotevall, 2008 s.174.

¹⁰⁹ Dotevall, 2008 s.174.

¹¹⁰ Dotevall, 2008 s.184.

¹¹¹ Dotevall, 2008 s.155.

¹¹² Dotevall, 2008 s.155.

¹¹³ Dotevall, 2008 s.155.

Vidare anser Dotevall att lojalitetsplikten är en sida av vårdplikten och blir konkretiserad i jävparagrafen i 8 kap. 23 § ABL, 8 kap. 37 § ABL samt i generalklausulen i 8 kap. 41 § ABL.¹¹⁴

Den lojalitetsplikt som gäller för styrelseledamöter innefattar en plikt att inte utnyttja sin ställning i bolaget på ett sådant sätt som strider mot bolagets intresse. Detta kommer, som jag omtalat tidigare, till uttryck i jävparagrafen.¹¹⁵ Innebörden av jävparagrafen återfinns i uppsatsens kapitel 4 och innefattar handläggning av en fråga som rör avtal med bolaget där ledamoten är part, avtal mellan bolaget och tredje man om styrelseledamoten har ett väsentligt intresse som kan vara stridande mot bolagets och avtal mellan bolaget och en juridisk person som styrelseledamoten ensam eller med annan får företräda.¹¹⁶

Lojalitetsplikten kan i svensk rätt betecknas som subjektiv med anledning av att det är en fråga om transaktion mellan bolaget och tredje man eftersom styrkan i det intresse som är av motstående slag blir avgörande för huruvida en pliktförsummelse föreligger.¹¹⁷ Utifrån jävparagrafen kan det även utläsas att såvida det motstridiga intressen inte kan betecknas som väsentligt föreligger inte heller ett brott mot lojalitetsplikten.¹¹⁸ Jag återkommer till denna fråga nedan.

Sammanfattningsvis framkommer det att styrelseledamotens lojalitetsplikt i ett aktiebolag innefattar flera kategorier av förpliktelser och beteenden. Det huvudsakliga tycks dock vara att ledamoten alltid ska agera för bolagets intresse och gynna bolaget. Sådana intressen som är konkurrerande eller gynnar styrelseledamotens egna intressen före bolagets intresse är sådana intressen som direkt kan anses strida mot lojalitetsplikten.

---

¹¹⁴ Dotevall, 2008 s.160.

¹¹⁵ Dotevall, 2008 s.161.

¹¹⁶ Dotevall, 2008 s.161.

¹¹⁷ Dotevall, 2008 s.164.

¹¹⁸ Dotevall, 2008 s.164.

4. Jävsbestämmelsen för styrelseledamöter och dess relation till lojalitetsplikten

4.1 Jävsbestämmelsen - en presentation

I 8 kap. 23 § ABL återfinns bestämmelsen om jäv för styrelseledamot. Bestämmelsen om jäv har till syfte att minska risken för att bolagets intresse åsidosätts om styrelseledamoten har ett intresse som avviker från det intresse bolaget har.¹¹⁹ Därmed ska styrelseledamoten utifrån paragrafens bestämmelse agera lojalt i förhållande till det bolag de representerar samt se till att uppfylla bolagets intresse.¹²⁰ Bestämmelsen har sitt ursprung i den allmänna lojalitetsplikten.¹²¹ Paragrafen stadgar följande:

En styrelseledamot får inte handlägga en fråga om

- 1. avtal mellan styrelseledamoten och bolaget,*
- 2. avtal mellan bolaget och en tredje man, om styrelseledamoten i frågan har ett väsentligt intresse som kan strida mot bolagets, eller*
- 3. avtal mellan bolaget och en juridisk person som styrelseledamoten ensam eller tillsammans med någon annan får företräda.*

Bestämmelserna i första stycket gäller inte om styrelseledamoten, direkt eller indirekt genom en juridisk person, äger samtliga aktier i bolaget.

Bestämmelsen i första stycket 3 gäller inte heller om bolagets motpart är ett företag i samma koncern eller i en företagsgrupp av motsvarande slag.

Med avtal som avses i första stycket jämställs rättegång eller annan talan.¹²²

I paragrafens första stycke återfinns tre olika punkter. Första punkten tar sikte på avtal mellan bolaget och styrelseledamoten. Syftet med att reglera detta är att förhindra att styrelseledamöterna handlägger avtal, i sitt eget namn och för sin egen räkning med bolaget. Man kallar detta för självkontrahering.¹²³ I första stycket, andra punkten regleras avtal mellan styrelseledamoten och

¹¹⁹ Lexino, kommentar till 8 kap. 23 § ABL, 2.1.

¹²⁰ Lexino, kommentar till 8 kap. 23 § ABL, 2.1.

¹²¹ Östberg s.169.

¹²² Lexino, kommentar till 8 kap. 23 § ABL, 2.1.

¹²³ Lexino, kommentar till 8 kap. 23 § ABL, 2.1.

tredje man, dock återfinns här även ett krav på ett väsentligt intresse och jävet brukar benämnas som ”intressejäv”.¹²⁴ I punkt tre regleras ställföreträdarjävet.¹²⁵ Innebörden av detta är att styrelseledamoten inte får delta i avtal mellan bolaget och en annan juridisk person som styrelseledamoten ensam eller tillsammans med någon annan får företräda. I 8 kap. 23 § 2 st. återfinns undantagen som reglerar de fall då bestämmelsen inte är tillämplig. I tredje stycket återfinns även en definition av begreppet avtal.

4.2. Två grundläggande rekvisit

4.2.1 Särskilt om begreppet ”fråga om avtal”

I 8 kap. 23 § ABL återfinns begreppet ”fråga om avtal” och i samma paragraf jämföras detta begrepp med rättegång eller annan talan. Det som således blir innebörden av ”fråga om avtal” kan kort beskrivas som alla de processer i allmänna domstolar, förvaltningsdomstolar eller vid skiljeförfarande.¹²⁶ Begreppet ”fråga om avtal” ska inte enbart tolkas till att bara gälla faktiska avtal.¹²⁷

Istället så ska även alla åtgärder med sådana rättsverkningar som är av relevans för ett avtals tillkomst, upphörande eller ändring innefattas. Sådana åtgärder som har relevanta rättsverkningar kan exempelvis vara anbud, accept, reklamation, eftergift, omförhandling, krav på fullgörelse eller prisavdrag, framställande av skadeståndsanspråk eller utnyttjande av optionsrätt enligt rådande avtal.¹²⁸ Begreppet kan därmed ses med en vidsträckt tolkning.

Ett rättsfall värt att återropa i sammanhanget är NJA 1982 s.1. I fallet rörde det sig om ett aktiebolag med två ägare där enbart en av ägarna har rätten att teckna bolagets firma. Ägaren med rätt att teckna bolagets firma utfärdade ett skuldebrev för bolagets räkning till sin egna hustru för att ge hustrun ersättning för det arbete hon utfört åt bolaget. Problematiken i fallet grundade sig dock på att ägarna hamnade i en tvist till följd av skuldebrevet. HD ansåg dock att ägaren inte överhuvudtaget haft befogenhet att utfärda skuldebrevet. I rättsfallet diskuterades frågan huruvida

¹²⁴ Bergström & Samuelsson s. 165.

¹²⁵ Prop. 1997/98:99 s. 217.

¹²⁶ Nerep, s.259.

¹²⁷ Nerep, s.259.

¹²⁸ Nerep s.250; Östberg s.173.

ensidiga rättshandlingar kan falla in under begreppet ”fråga om avtal”. I rättsfallet uttalade HD att utfärdande av skuldebrev är att anse som en ”fråga om avtal”. HD uttalande följande:¹²⁹

”Med hänsyn bl a till de verkningar i bevisbördehänseende som innehav av ett skuldebrev medför får Dick M anses ha handlagt fråga rörande avtal mellan bolaget och Maud M.”¹³⁰

Det torde även stå klart att avtalsbekräftelser omfattas av begreppet ”fråga om avtal”.¹³¹ HD kom således fram till att en bekräftelsehandling anses röra en ”fråga om avtal”.¹³² Även Nerep har fört resonemang gällande rättsfallet och menar på att olika slags bekräftelsehandlingar kan ha ett starkt bevisvärde, såsom exempelvis utfärdandet av skuldebrev.¹³³ Det ska till följd av detta inte råda tvivel om att sådana åtgärder som ursprungligen inte ses som rättshandlingar men som trots detta har en betydelse utifrån ett bevisbördehänseende ändå kan komma att bli klassificerade som ”fråga om avtal”. Detta resulterar även i att det i fallet inte är av betydelse huruvida skuldebrevet enbart har haft en bevisverkan eller huruvida skuldebrevet har haft både en bevisverkan samt en rättsverkan.¹³⁴ Även Åhman redogör för olika bekräftelsehandlingar och hävdar att bekräftelsehandlingar är tillräckligt nära rättshandlingar för att jävsregeln i sammanhanget ska kunna tillämpas analogt.¹³⁵ Detta särskilt med hänsyn till att det ofta finns en stark bevisverkan vid en sådan bekräftelse. När Åhman dock gör en redovisning av rättsfallet så kommer han fram till att jävsbestämmelsen inte skulle vara tillämplig på bekräftelsehandlingar.¹³⁶ Dock kan slutsatsen Åhman drar anses vara för kategorisk. Detta prövades även i fallet för att se huruvida styrelseledamotens intresse kunde strida mot bolagets, men dock kan inte slutsatsen dras att bekräftelsehandlingar inte skulle kunna träffas en bestämmelsen om jäv.¹³⁷ I rättsfallet framgår det slutligen att en bekräftelsehandling kan utgöra en ”fråga om avtal”.

---

¹²⁹ NJA 1982 s.1, s.9.

¹³⁰ NJA 1982 s.1, s.9.

¹³¹ Östberg s.173.

¹³² Östberg s.174.

¹³³ Nerep s.250.

¹³⁴ Nerep s.250.

¹³⁵ Åhman s.773.

¹³⁶ Lexino, kommentar till 8 kap. 23 § ABL, 2.1.

¹³⁷ Lexino, kommentar till 8 kap. 23 § ABL, 2.1.

Ytterligare en fråga värd att lyfta är huruvida preskriptionsavbrott och utfärdandet av fullmakt bör innefattas i begreppet ”fråga om avtal” och det finns flera argument som talar för detta.¹³⁸

Preskriptionsavbrott är en form av rättshandling som vidtas med syftet att en förpliktelse ska bevaras, som ofta i sin tur har en grund i ett avtal eller en form av avtalsliknande situation. Om det då är så att förpliktelsen har en grund i ett avtal så bör den preskriptionsbrytande åtgärden ses som ”fråga om avtal”.¹³⁹ Har den däremot inte sin grund i avtal eller någon annan ensidig rättshandling så bör den inte ses som ”fråga om avtal” och därmed inte omfattas av jävsbestämmelsen.¹⁴⁰

Ytterligare något intressant att lyfta är bolagsinterna frågor såsom exempelvis beslut om förslag till eller godkännande av vinstutdelning. Dessa omfattas dock inte av begreppet ”fråga om avtal”.¹⁴¹

Till denna kategori hör även ändring av bolagsordning, förslag till beslut om nedsättning av aktiekapitalet samt att en styrelseledamot inte är förhindrad att få rösta på sig själv i exempelvis en fråga om val av en styrelseordförande.¹⁴² Tillhörande bolagsinterna åtgärder är även frågor om utdelningens storlek i ett bolag, vilket inte heller omfattas av begreppet ”fråga om avtal”.¹⁴³

Gällande avtalsliknande konstruktioner i associationsrätten så bör bildandet av aktiebolag, aktieägartillskott, förvärv av egna aktier eller fusioner så bör även dessa omfattas av begreppet.¹⁴⁴

En styrelse som anses jävig kan vidare inte föra förlikningshandlingar i anledning av en process då även förhandlingar avser att resultera i ett avtal.¹⁴⁵

4.2.2 Särskilt om begreppet handläggning

I 8 kap. 23 § ABL återfinns begreppet ”handläggning” men en definition till vad begreppet innebär saknas. Det har ur juridisk doktrin framkommit att begreppet ”handläggning” i sammanhanget skall begreppet ges en vid tolkning och innefattar flera situationer.¹⁴⁶ Syftet är att begreppet ska omfatta

---

¹³⁸ Östberg, 2016 s.174; NJA 1982 s.1.

¹³⁹ Östberg s.174.

¹⁴⁰ Östberg s.174.

¹⁴¹ Östberg s.174.

¹⁴² Östberg s.174.

¹⁴³ Prop. 1975:103 s. 379.

¹⁴⁴ Prop. 1975:103 s. 379.

¹⁴⁵ Östberg s.177.

¹⁴⁶ Dotevall, 2008 s.161.

alla sådana situationer där en styrelseledamot som är jävig på något sätt kan påverka ett beslut som ska tas eller har tagits.¹⁴⁷ Begreppet ”handläggning” regleras i paragrafen och tar bland annat sikte på att en styrelseledamot inte får handlägga en fråga mellan sig själv och bolaget. En intressant fråga att lyfta i sammanhanget är huruvida en styrelseledamot får närvara vid förhandlingar mellan sig själv och bolaget om styrelseledamoten är där som motpart till bolaget. Ur enbart paragrafen framgår det inga hinder för detta.

Begreppet handlägga valdes dock redan vid tillkomsten av 1944 års ABL.¹⁴⁸ Avsikten var då att handläggningen skulle omfatta både deltagandet i styrelsens kollegiala behandling av frågan, dels de fall då en styrelseledamot själv både bereder och avgör en fråga.¹⁴⁹ Tolkningen av detta kan innebära att styrelseledamoten därmed inte får vara delaktig i sådant som beredning av frågan, diskussion eller en överläggning av ett sådant avtal.¹⁵⁰ Detta innebär vidare att styrelseledamoten inte heller får vara delaktig i beslutsfattandet av frågan.¹⁵¹ Styrelseledamoten får inte heller företräda bolaget vid avtalsslut om det inte finns ett särskilt bemyndigande.¹⁵²

Det praktiska agerandet i en situation där en styrelseledamot har bedömts jävig bör enligt Nerep resultera i att den jävige styrelseledamoten lämnar sammanträdeslokalen under både överläggningen och beslutsfattandet av ärendet.¹⁵³ Anledningen till detta är att det inte ska råda några misstankar om att styrelseledamotens närvaro kan ha påverkat beslutet i någon riktning. Den jävige styrelseledamotens närvaro kan även många gånger ha påverkan på övriga ledamöters vilja att fritt uttrycka sin egna åsikt och diskutera frågan öppet. Om det dock ändå skulle vara så att styrelseledamoten närvarar så bör beslutet förklaras ogiltigt.¹⁵⁴ Ytterligare en intressant aspekt att lyfta är att det i den juridiska doktrinen har diskuterats huruvida en jävig styrelseledamot är förhindrad att verkställa ett beslut som har fattats av styrelsen. Det råder dock delade meningar om detta även om den vanligaste uppfattningen tycks vara att bestämmelsen även gäller för

---

¹⁴⁷ Dotevall, 2008 s.161.

¹⁴⁸ Östberg s.171.

¹⁴⁹ Östberg s.171.

¹⁵⁰ Nerep s.259.

¹⁵¹ Prop. 1997/98:9.

¹⁵² Nerep s.260.

¹⁵³ Nerep s.259.

¹⁵⁴ Nerep s.267.

verkställigheten av beslut enligt Östberg.¹⁵⁵ Vidare kan detta diskuteras utifrån om det enbart gäller frågor där just verkställandet av beslutet kan utföras utan någon risk att styrelseledamoten kan påverka ärendet på något sätt. Anledningen till att detta isåfall skulle anses som acceptabelt är att det inte skulle råda någon risk för aktieägarna. Ett fall där en jävig styrelseledamot dock får närvara är när denne närvarar i egenskap av företrädare för motparten.¹⁵⁶

4.2.3 Begreppens förhållande till lojalitetsplikten

Ovan har begreppen ”fråga om avtal” och ”handläggning” närmare undersökts. Dessa begrepp är av stor betydelse för tillämpningen av jävsbestämmelsen enligt 8 kap. 23 § ABL då de är nyckeln till olika jävssituationer som återfinns i bestämmelsen. Ett första intryck av dessa två begrepp är att de ger betydande begränsningar av jävsbestämmelsen tillämpningsområde. Ett närmare studium av förarbeten och praxis får till resultat att de två begreppen skall tolkas vidsträckt. Detta har jag utförligt redogjort för ovan och även diskuterat vilka rättshandlingar m.m. som faller in under de båda begreppens tillämpning. Detta får till resultat att de två begreppen öppnar upp möjligheten att på ett stort antal situationer diskutera om en styrelseledamots agerande som kan ha inneburit en överträdelse av lojalitetsplikten även kan ses ha inneburit en överträdelse av jävsbestämmelsen.

4.3 Jäv enligt 8 kap. 23 § 1 st. 1 p. ABL

4.3.1 När föreligger jäv?

I 8 kap. 23 § 1 st. 1 p. ABL föreskrivs att en styrelseledamot inte får handlägga en fråga om avtal mellan styrelseledamoten och bolaget. Detta är något som brukar benämnas som självkontrahering.¹⁵⁷ Frågan om avtal har redan berörts i avsnitt 4.2.1 Förarbeten till den nuvarande aktiebolagslagen samt 1975 års ABL behandlar jävsgrunden kortfattat utan att närmare ange skälet för jävsgrunden.¹⁵⁸ Anledningen till att bestämmelsen tar sikte på självkontrahering är att det finns en uppenbar risk för att en skada kan uppkomma för bolaget då det normalt råder intressekonflikt i

---

¹⁵⁵ Östberg s.171.

¹⁵⁶ Östberg s.171.

¹⁵⁷ Östberg, s.177.

¹⁵⁸ Prop. 1975:103 s.379; Prop.1997/98:99 s.217.

denna situation.¹⁵⁹ En intressant aspekt att lyfta fram i stycket är att det presumeras att en intressekonflikt föreligger, dock görs ingen prövning av detta eller hur stark intressekonflikten i så fall är. I sammanhanget innebär detta att det är underförstått att bolagets intresse och styrelseledamotens eget intresse inte överensstämmer. Har en styrelseledamot egna affärer med bolaget så presumerar bestämmelsen att det alltid föreligger en intressekonflikt till bolagets nackdel. Det som därmed antas är att parterna har olika intressen. Dotevall redogör för att detta kan vara anledningen till att det var denna form av jäv som ursprungligen reglerades i lagen.¹⁶⁰ Något krav på att väsentligt intresse ska föreligga finns ej. Förbudet omfattar vanliga affärsförbindelser mellan styrelseledamoten och bolaget, såsom exempelvis ingående av licensavtal.¹⁶¹

Ytterligare en grundläggande förutsättning för att bestämmelsen ska vara tillämplig är att styrelseledamoten personligen är part i avtalet.¹⁶² Styrelseledamoten kan även benämnas som ställföreträdare då denna handlägger ett avtal med bolaget.¹⁶³ Styrelseledamoten skall dock handla i eget namn och för egen räkning. Bestämmelsen är direkt eller analogt tillämplig på sådana förhållanden där ställföreträdaren handlar i eget namn men för annans räkning, exempelvis i egenskap av kommissionär.¹⁶⁴ När det dock rör sig om interna bolagsrättsliga frågor så föreligger ej jäv. Detta innebär att jäv inte medför hinder för en aktieäggande styrelseledamot att delta i beslut om utdelningens storlek, kapitalökning, ändring av bolagsordningen m.m.¹⁶⁵ Om det dock är så att ställföreträdaren handlar i annans namn för annans räkning så är inte 8 kap. 23 § 1 st. 1 p. ABL tillämplig utan då rör det sig om ställföreträdarjäv som regleras 8 kap. 23 § 1 st. 3 p. ABL.¹⁶⁶

Det tillhör styrelsens kompetensområde att fastställa anställningsvillkor för den verkställande direktören.¹⁶⁷ Dessa anställningsvillkor innefattar även lön, pensionsförmåner, bonus och andra förmåner. I publika noterade bolag så skall styrelsen i enlighet med 8 kap. 51-54 §§ ABL fastställa

---

¹⁵⁹ Östberg s.177.

¹⁶⁰ Dotevall, 2008 s.165.

¹⁶¹ Östberg s.177.

¹⁶² Nerep s.260.

¹⁶³ Lexino, kommentar till 8 kap. 23 § ABL, 2.1.

¹⁶⁴ Östberg s.177.

¹⁶⁵ Prop. 1975:103 s.379.

¹⁶⁶ Lexino, kommentar till 8 kap. 23 § ABL, 2.1.

¹⁶⁷ Lexino, kommentar till 8 kap. 23 § 1 st. 1p. ABL.

riktlinjer för att bestämma lön samt annan ersättning till bolagets verkställande direktör och andra personer i ledningen. Beslut om dessa riktlinjer ska fattas vid årsstämman enligt 7 kap. 61 § ABL. Om det är ett sådant fall där den verkställande direktören även är styrelseledamot så träffas vederbörande av jäv och denne kan inte deltaga i handläggningen av sådana frågor. Bolagsstämman ska besluta om styrelseledamöternas egna arvoden och övriga förmåner enligt 8 kap 23 a § ABL.¹⁶⁸

Sammanfattningsvis har det framkommit att punkten tar sikte på självkontrahering och presumerar då att en intressekonflikt alltid föreligger. Parterna presumeras därmed ha olika intressen i den angivna situationen som regleras i första punkten.

4.3.2 Förhållandet till lojalitetsplikten

Första punkten i paragrafen behandlar frågan om självkontrahering. I punkten presumeras det att en intressekonflikt råder och huruvida en intressekonflikt råder eller ej är något som man ej behöver ta ställning till. Man behöver således ej väga bolagets intresse mot styrelseledamotens intresse enligt denna punkt. Det är alltså underförstått att styrelseledamotens intresse och bolagets intresse inte överensstämmer i samband med självkontrahering. Detta gäller oavsett hur det faktiska förhållandet är. Detta innebär att samtliga avtal mellan bolaget och en styrelseledamot som innebär en överträdelse av lojalitetsplikten faller in under punktens tillämplighet. Detta gäller även om avtalet ej innebär en överträdelse av lojalitetsplikten. Denna punkt fångar således upp alla avtal mellan bolaget och en styrelseledamot som innebär en överträdelse av lojalitetsplikten. Med andra ord ett starkt skydd för lojalitetsplikten enligt denna punkt.

4.4 Jäv enligt 8 kap. 23 § 1 st. 2 p. ABL

4.4.1 När föreligger jäv?

I 8 kap. 23 § 1 st. 2 p. ABL regleras avtal mellan bolaget och en tredje man. Styrelseledamotens jäv enligt denna punkt brukar benämnas som intressejävet för styrelsens ledamöter.

Tillämpningsområdet anses som vidsträckt och svårbedömt.¹⁶⁹ Detta kommer även att visas i detta avsnitt. När en styrelseledamot ska handlägga en fråga om avtal mellan bolaget och tredje man så

---

¹⁶⁸ Lexino, kommentar till 8 kap 23 § 1 st 1 p. ABL.

¹⁶⁹ Lexino, kommentar till 8 kap. 23 § 1 st 2 p. ABL.

föreligger endast jäv om styrelseledamoten har ett väsentligt intresse som kan strida mot bolagets. Bolagets intresse redogörs för i avsnitt 2.4. Begreppet ”fråga om avtal” redogörs för i avsnitt 4.2.1.

En uttömmande definition av vad väsentligt intresse innebär återfinns inte i varken lagtexten eller förarbeten vilket har resulterat i att det råder delade meningar gällande vad som innefattar väsentligt intresse. När det rör en fråga om avtal mellan ett bolag och en tredje man så kan en jävssituation föreligga då en styrelseledamot har ett väsentligt intresse som strider mot bolagets intresse enligt 8 kap. 23 § ABL. Paragrafen är utformat på ett sådant sätt att två huvudsakliga prövningar måste göras. Den ena prövningen är till för att fastställa huruvida styrelseledamoten har ett intresse som är ett väsentligt intresse. Den andra prövningen utgår från att föregående fråga har ett jakande svar och ett väsentligt intresse faktiskt föreligger, för att sedan utreda huruvida detta intresse är ett sådant som strider mot bolagets intresse. Dock krävs en redogörelse för vad ett väsentligt intresse först och främst är. Nerep har argumenterat för att utgångspunkten ska tas i att sådant intresse som är obetydligt intresse inte omfattas av jävsbestämmelsen och därmed är resterande det som stadgar vad ett väsentligt intresse är.¹⁷⁰

Ytterligare en utgångspunkt som framkommit ur doktrin är att när en bedömning görs huruvida det rör sig om ett väsentligt intresse så bör även subjektiva omständigheter beaktas.¹⁷¹ Innebörden av detta blir att det väsentliga intresset inte enbart ska definieras och utredas i allmänna fall utan även i det enskilda fallet och dess omständigheter. Bedömningen ska dock vidare vara objektiv gällande huruvida detta intresse är ett sådant som strider mot bolagets intresse eller inte.¹⁷² I en sådan bedömning är det väsentligt huruvida ett sådant intresse kan föreligga och inte enbart huruvida ett sådant intresse faktiskt föreligger.¹⁷³ Intresset i frågan behöver inte nödvändigtvis vara en ekonomisk karaktär även om detta troligtvis är utgångspunkten. Nerep har även argumenterat för att det är självklart att intresset är av ekonomisk karaktär.¹⁷⁴ En åsikt som dock skiljer sig från Nereps åsikt är Dotevalls redogörelse för intresset. Dotevall hävdar att intresset även bör innefatta personliga förhållanden och inte enbart ekonomiska förhållanden.¹⁷⁵ Detta innebär således att det

---

¹⁷⁰ Nerep s.261.

¹⁷¹ Nerep s.261.

¹⁷² Nerep s.261.

¹⁷³ Nerep s.261.

¹⁷⁴ Nerep s.261.

¹⁷⁵ Dotevall, 1999 s.140.

ekonomiska intresset och det personliga intresset jämföras. I sådana situationer där en styrelseledamot har en släkting eller en nära vän som är del i avtalet så innebär inte detta automatiskt att styrelseledamoten anses som jävrig. Det som dock blir avgörande gällande det väsentliga intresset är huruvida styrelseledamoten har en personlig relation till personen vilket då kan anses som väsentligt intresse som strider mot bolagets, detta gäller dock huvudsakligen makar eller sambor.¹⁷⁶

Ett rättsfall som är värt att återberätta och rör släktskap och nära relationer är NJA 1982 s.1. Jag har även berört detta rättsfall i avsnittet 4.2.1. Rättsfallet är värt att återberätta då det berör ett skuldebrev från en styrelseledamot till denne hustru. HD gjorde i fallet en prövning av huruvida styrelseledamotens intresse i utfärdandet av skuldebrevet kunnat anses vara stridande mot bolagets intresse. HD fann att då styrelseledamoten för bolagets räkning utfärdade ett skuldebrev till sin hustru måste styrelseledamot "haft ett väsentligt intresse i frågor rörande ett sådant avtalsförhållande" mellan bolaget och styrelseledamotens hustru.¹⁷⁷

I fallet ansåg HD således att oavsett egendomsförhållandet mellan två makar så måste det röra sig om ett väsentligt intresse i fråga som rör sådant avtalsförhållanden. I sammanhanget framkommer att det bör finnas krav på att släktskapet inte ska vara alltför avlägset.¹⁷⁸ Viktigt här blir arten av närståendeförhållande i en förening med intressets art och även vikt. Om fallet därmed är som sådant att närståendeförhållandet är mycket nära och innefattar den närmaste familjekretsen så bör därmed kravet på intressets art eller betydelse inte vara lika högt som i ett fall där närståendeförhållandet är av mer avlägset slag.¹⁷⁹

Ytterligare ett intressant rättsfall att återberätta är NJA 1936 s.684. Anledningen till att rättsfallet är intressant i samband med aktieinnehav.¹⁸⁰

---

¹⁷⁶ NJA 1982 s.1 Dotevall s.140.

¹⁷⁷ NJA 1982 s.1, s.9.

¹⁷⁸ Östberg s.178.

¹⁷⁹ Östberg s.178.

¹⁸⁰ 1910 års aktiebolag innehöll en jävsbestämmelse om aktieägare som liknar punkt 2 i 8 kap. 23 § 1 st. ABL.

I fallet handlar det om två företag som är verksamma inom verkstadsindustrin.¹⁸¹ Dessa företag är aktiebolaget Pama samt aktiebolaget Packingindustri. T och N var styrelseledamöter i båda bolagen och ägde även aktier i bolagen. Även parterna R och W ägde aktier i båda bolagen. Under flera års förlopp hade Pama lämnat Packingindustri stora krediter utan att någon ränta hade avbetalats. Pama höll en extra bolagsstämma för att besluta om att fordran som Pama hade mot Packingindustri skulle kvittas mot en annan fordran som Packingindustri hade mot Pama. HD uttalande följande:

*”Enär emellertid i målet är upplyst, att hela antalet aktier i Pama belöpte sig till 400 och Packingindustri till 300 samt att härav T. ägde 85 aktier i packa och 75 aktier i packingindustri. W. ägde 10 aktier i Pama och 12 i Packingindustri samt R. 105 aktier i Pama och 12 i Packingindustri, har vad dem beträffar ej heller deras aktieinnehav i Packingindustri utgjort hinder för deltagande i frågans behandling. Vad åter N. angår, som i Pama ägde 5 och i Packningindustri 145 aktier, har han väl med hänsyn härtill icke bort tillåtas att såsom skedde deltaga i överläggningen i ärendet å stämman där framställa yrkande; men det saknas anledning antaga, att det härutinnan förelupna felet hade inverkan å utfallet av omröstningen, i vilken N. ej deltog”.*¹⁸²

Östberg redogör för att HD i detta fall menade att ett aktieinnehav om 4 respektive 25 procent inte kunde anses utgöra ett väsentligt intresse i detta fall.¹⁸³ Däremot de 48 procenten kunde utgöra ett väsentligt intresse.¹⁸⁴ Parten N deltog vidare inte i beslutsfattandet utan enbart i överläggningen. HD antog att utgången hade blivit densamma även om N inte hade deltagit i överläggningen och därmed ansågs inte jäv ha haft en påverkan. Vidare redogör Östberg för att HD bedömde storleken på aktieinnehavet vilket är det betydande i fallet. En post som därmed understiger tio procent men som dock ändå har ett betydande värde, eller ett värde som kan öka eller minska väsentligt till följd av ett avtal med bolaget, borde även kunna anses utgöra ett väsentligt intresse.¹⁸⁵

Redogörelsen ovan visar att rekvisitet väsentligt intresse är svårbedömt. Det kan finnas anledning att göra följande tillägg om rekvisitet. Det torde vara tillräckligt att intresset typiskt sätt är sådant

---

¹⁸¹ Fakta i fallet återfinns i NJA 1936 s.684, s.686.

¹⁸² NJA 1936 s.684, s.687.

¹⁸³ Östberg s.179.

¹⁸⁴ Östberg s.179.

¹⁸⁵ Östberg s.179.

intresse som är ägnat att komma i konflikt med bolagets intresse.¹⁸⁶ Det kan vara så att ett avtal mellan bolaget och tredje man är av tillräcklig stor vikt för bolaget vilket kan resultera i att någon egentlig intressekonflikt inte föreligger.¹⁸⁷ Det kan även vara så att en styrelseledamots intresse av naturliga skäl eller nödvändighet sammanfaller med bolagets intresse.¹⁸⁸

Östberg beskriver att rekvisitet ”intresse som kan strida mot bolagets” är svårbedömt.¹⁸⁹ Något som dock framgår direkt ur bestämmelsen är att det enbart finns ett krav på att intresset typiskt sett är sådant som kan strida mot bolagets och därmed behöver inte intresset faktiskt strida mot bolagets. I det ovan nämnda rättsfallet NJA 1982 s.1 uttalade sig HD även gällande intresse som strider mot bolagets enligt följande:¹⁹⁰

”Emellenär är också att beakta de förhållanden i övrig under vilka skuldebrevet utfärdades. Vid den aktuella tiden hade bolaget en ansträngd ekonomisk ställning. Det rådde uppenbarligen starka motsättningar mellan Dick M (styrelseledamot, mitt tillägg) och Bernt N. Dick M stod i begrepp att avyttra sina aktier och lämna sin befattning i bolaget. Dick M har själv som vittne i målet uppgivit att han inte trodde att Bernt N skulle ha varit beredd att för bolaget utfärda ett skuldebrev till Maud M, (hustru till Dick M, mitt tillägg) till Dick M. Det sist sagda berättigar till slutsatsen att det vid tiden för skuldebrevets utfärdande rådde delade meningar mellan de båda delägarna i bolaget om vad som kunde ha avtalats om ersättning till Maud M. Det är med hänsyn härtill uppenbart att Dick M:s intressen av skuldebrevets utfärdande kunnat strida mot bolagets intresse”.

I fallet var det således väsentligt att det fanns motsättningar mellan de två ägarna samt att bolaget hade en ansträngd ekonomisk situation.¹⁹¹ En intressant aspekt av rättsfallet är dock att det inte automatiskt innebär att det finns ett motstående intresse till bolaget enbart för att en ledamot har en fordran. Det ligger i styrelseledamotens intresse att bolaget ska gå med en vinst och därmed kunna återbetala fordran. Däremot gällande själva återbetalningen kan det tänkas att styrelseledamotens intresse strider mot bolagets. Då lånevillkoren har en viss flexibilitet gällande återbetalningen av

¹⁸⁶ Lexino, kommentar till 8 kap. 23 § 1 st. 2p. ABL.

¹⁸⁷ Lexino, kommentar till 8 kap. 23 § 1 st. 2p. ABL.

¹⁸⁸ Lexino, kommentar till 8 kap. 23 § 1 st. 2p. ABL.

¹⁸⁹ Östberg s.181.

¹⁹⁰ NJA 1982 s.1, s.9.

¹⁹¹ NJA 1982 s.1, s.9.

lånet så bör det vara i bolagets intresse att skjuta på återbetalningen under den period då bolaget har en ansträngd ekonomisk situation. Styrelseledamotens intresse i fallet var dock att återbetalningen skulle ske så snart som möjligt. Detta medför en situation som kan resultera i jäv.¹⁹² Även arten av närståendeförhållandet är av väsentlighet vid en bedömning om intresset strider mot bolagets intresse, liksom ett antal andra faktorer.¹⁹³

Tillämpningen av denna bestämmelse innefattar således sådana situationer där det föreligger en risk för att bolagets intresse inte tillvaratas i tillräcklig utsträckning till följd av att det finns en intressekonflikt med bolagets styrelseledamot.¹⁹⁴ Med en sådan tillämpning är det oklart om styrelsen alls kan besluta om eller verkställa rättshandlingar som berör någon av bolagets styrelseledamöter. Risken för att bolagets intressen inte tillvaratas är påtagliga även vid vanliga förvärv eller försäljningar där styrelseledamoten är motpart.¹⁹⁵

Sammanfattningsvis så är tillämpningsområdet av den andra punkten svårbestämt och avgörandet av huruvida väsentligt intresse föreligger är inte enkelt. För att bedöma huruvida ett väsentligt intresse föreligger så bör olika faktorer beaktas och vägas mot varandra såsom ”arten av närståendeförhållandet, frågans betydelse för bolaget och konflikten med bolagets intresse”.¹⁹⁶

4.4.2 Förhållandet till lojalitetsplikten

I 8 kap. 23 § 1 st. 2p. ABL regleras således när ett bolag ingår ett avtal med tredje man och styrelseledamoten har i frågan ett väsentligt intresse som kan strida mot bolagets intresse.

I min analys ovan har jag anfört att doktrinen är till stor del överens om att tillämpningsområdet för denna punkt är svårbedömd och vidsträckt. Jag har också anfört att vid bedömning huruvida jäv föreligger torde ett antal faktorer tillmätas betydelse och vägas mot varandra. Bland annat skall bolagets intresse vägas mot styrelseledamotens intresse som skall vara väsentligt. Man kan diskutera varför man har ansett att ledamotens intresse skall vara väsentligt. Detta krävs ju ej enligt

---

¹⁹² NJA 1982 s.1, s.9.

¹⁹³ Östberg s.181.

¹⁹⁴ Östberg s.181.

¹⁹⁵ Lexino, kommentar till 8 kap. 23 § 1 st. 2p. ABL.

¹⁹⁶ Östberg s.182. Östberg beskriver ett antal typfall för att bättre förstå punkternas innebörd på sidan 182f.

första punkten. Det räcker således ej att styrelseledamoten har ett intresse som kan vara i strid mot bolagets intresse. Det skall vara ett väsentligt intresse. Det skall enligt denna punkt råda en intressekonflikt mellan styrelseledamoten och bolaget.

Har en styrelseledamot handlagt en fråga om avtal mellan ett bolag och tredje man och därmed ej handlat i överensstämmelse med dennes lojalitetsplikt kan styrelseledamotens agerande således komma att prövas enligt denna punkt. Huruvida överträdelsen av ledamotens lojalitetsplikt är en överträdelse av punkten är med andra ord mycket svårbedömt. Denna punkt ger således ett svagare skydd för lojalitetsplikten än vad första punkten ger.

4.5 Jäv enligt 8 kap. 23 § 1 st. 3 p. ABL

4.5.1 När föreligger jäv?

I 8 kap. 23 § 1 st. 3 p. ABL regleras jäv för styrelseledamoten och tar sikte på avtal mellan bolaget och en juridisk person som styrelseledamoten antingen ensam eller med någon annan har rätt att företräda. Bestämmelsen reglerar alltså att styrelseledamoten i nämnda situation är förhindrad att delta i handläggningen.¹⁹⁷ I lagtexten ges ingen definition till innebörden av begreppet ”företräda” eller innebörden av uttrycket ”annan”. Bestämmelsen tar vidare sikte på vad som kan benämnas som ”ställföreträdarjäv”. I lagmotiven motiveras ställföreträdarskapsjävet med att även i sådana fall där det inte råder en direkt intressekonflikt eller risk för att en sådan direkt uppstår så föreligger det ändå en tillräckligt stor risk att ledamoten inte ser till bolagets intresse.¹⁹⁸ I lagmotiven nämns ett exempel då en styrelseledamot är styrelseledamot i både ett kreditföretag samt i ett industriföretag. Styrelseledamoten har då inte rätt att delta i handläggningen av en fråga som berör lån från kreditföretaget, då frågan tas upp i industriföretagets styrelse.¹⁹⁹ Östberg redogör dock för att det i fallet saknar betydelse huruvida styrelseledamoten har tagit befattning med ärendet.²⁰⁰ Därmed innebär detta även att om en styrelseledamot innehar uppdrag som ledamot i två olika bolag, varav det ena bolaget är en underleverantör till det första, får ledamoten inte handlägga

¹⁹⁷ Lexino, kommentar till 8 kap. 23 § 1 st. 4p. ABL.

¹⁹⁸ Prop. 1997/98:99 s. 95.

¹⁹⁹ Prop. 1997/98:99 s.95 och 217.

²⁰⁰ Östberg s.184.

en fråga om avtal mellan de två bolagen.²⁰¹ Det som dock är avgörande för att styrelseledamoten inte får delta i handläggningen i de två fallen är att det råder risk att ställföreträdaren inte tillvaratar bolagets intressen i tillräcklig stor utsträckning.²⁰² Det finns således en risk för att styrelseledamoten inte tillräckligt beaktar bolagets intresse.²⁰³

Ytterligare en oklarhet gällande bestämmelsen är vad som skall gälla i sådana fall där styrelsen har tre eller flera ledamöter, där tre i förening tecknar bolagets firma.²⁰⁴ I stycket återfinns uttrycket ”någon annan” vilket är uttryckt i singularis och leder till en slutsats att om styrelseledamoten enbart tillsammans med andra ledamöter får företräda bolaget så kan inte jäv uppkomma. Dock är detta svårmotiverat och troligtvis inte avsikten med bestämmelsen.²⁰⁵ Istället bör bestämmelsen tolkas så att jäv föreligger vid varje tillfälle då en styrelseledamot i ett bolag också är styrelseledamot i ett annat bolag. Detta oavsett om styrelseledamoten tillsammans med annan eller andra har rätt att företräda bolaget.²⁰⁶ Östberg redogör för att uttrycket syftar till sådana fall där firman tecknas två i förening, det vill säga där firman tecknas av styrelseledamoten samt en annan person.²⁰⁷ Om bestämmelsen ska tolkas på det sättet så innebär detta att bestämmelsen enbart innefattar sådana fall där den juridiska personen företräds av antingen styrelseledamoten eller styrelseledamoten tillsammans med ytterligare en person. Bestämmelsen blir därmed inte tillämplig i fall där bolagets firma tecknas av fler än två personer eller flera personer i förening. Om bestämmelsen ska tolkas på detta sätt så blir bestämmelsen inte ändamålsenlig. Därmed bör bestämmelsen tolkas på ett sådant sätt att alla fall där styrelseledamoten har rätt att företräda den juridiska personen, antingen ensam eller med flera personer innefattas.²⁰⁸

Ytterligare en intressant aspekt att lyfta är att förarbetena inte redogör för huruvida rätten att företräda den juridiska personen grundar sig på ett ställföreträdarskap enligt det associationsrättsliga

---

²⁰¹ Lexino, kommentar till 8 kap 23 § 1 st 3p. ABL.

²⁰² Prop. 1997/98:99 s.96.

²⁰³ Östberg s.184.

²⁰⁴ Lexino, kommentar till 8 kap 23 § 1 st 3p. ABL.

²⁰⁵ Lexino, kommentar till 8 kap 23 § 1 st 3p. ABL.

²⁰⁶ Lexino, kommentar till 8 kap 23 § 1 st 3p. ABL.

²⁰⁷ Östberg s.185.

²⁰⁸ Östberg s.185.

regelverket eller om rätten att företräda grundar sig på en fullmakt i sammanhanget.²⁰⁹ En tolkning av lagtextens ordalydelse skulle enligt Östberg innebära att även rätten att företräda med en fullmakt omfattas. Anledningen till detta är att det är förenligt med bestämmelsens grundläggande syfte som är att se till att bolagets intresse tillvaratas.²¹⁰ Risken för att bolagets intresse inte skulle tillvaratas är dock densamma oavsett om det rör sig om ett ställföreträdarskap eller en fullmakt.²¹¹

Ytterligare en oklarhet i bestämmelsen är begreppet ”företräda” och vilka detta innefattar.²¹² En fråga som därmed bör ställas är huruvida bestämmelsen ska omfatta samtliga befattningshavare som har rätten att företräda en juridisk person och huruvida detta då inkluderar personer som har en ställningsfullmakt på grund av avtalsrättsliga principer. Bestämmelsen tar inte sikte på enbart aktiebolag utan även andra former av juridiska personer såsom handelsbolag och dess motsvarigheter i andra rättssystem.²¹³ Detta resulterar i att bestämmelsen inte kan ses som begränsad till enbart styrelseledamöter, särskilda firmatecknare och verkställande direktörer utan även ska omfatta bolagsmän, fullmaktshavare samt andra personer som genom sin ställning har rätt att företräda den juridiska personen.²¹⁴ Då det i lagtexten inte ges en definition av begreppet ”företräda” så anses varje form av fullmakt som resulterar i att en person får företräda den juridiska personen, ensam eller med någon annan, som tillräcklig. Detta innebär att bestämmelsen blir tillämplig på sådana fall där en ställföreträdare i ett svenskt aktiebolag är mellancheff eller chef på lägre nivå, eller överhuvud äger företräde att faktiskt företräda den konkurrerande juridiska personen, men dock i begränsad utsträckning.²¹⁵ Innebörden av tolkningen bestämmelsen resulterar även i att tillämpningen blir vid. Dock bör inte företrädarkretsen omfatta varje person med en ställningsfullmakt oavsett ställning i den juridiska personen. Anledningen till detta är att det bör krävas att personen har någon möjlighet att påverka frågans handläggning och fallet inom befattningshavarens kompetens.²¹⁶ Om inte detta gäller skulle jävsbestämmelsen i detta avseende bli alldeles för vid.

---

²⁰⁹ Östberg s.184.

²¹⁰ Östberg s.185.

²¹¹ Östberg s.185.

²¹² Lexino, kommentar till 8 kap 23 § 1 st 3p. ABL.

²¹³ Lexino, kommentar till 8 kap. 23 § 1 st. 3p. ABL.

²¹⁴ Lexino, kommentar till 8 kap 23 § 1 st 3p. ABL.

²¹⁵ Lexino, kommentar till 8 kap. 23 § 1 st. 3p. ABL.

²¹⁶ Lexino, kommentar till 8 kap. 23 § 1 st. 3p. ABL.

4.5.2 Förhållandet till lojalitetsplikten

Vanligtvis har en styrelseledamot som faller in under tredje punktens tillämplighet ej något egenintresse i frågan. Ovan har jag anfört att syftet med den tredje punkten är att det finns, om förutsättningarna enligt punkten föreligger, risk för att styrelseledamoten ej tillvaratar bolagets intresse på ett lämpligt sätt. Detta innebär att det ytterst sällan föreligger en situation som innebär en intressekonflikt mellan en styrelseledamots intresse och bolagets intresse enligt denna punkt. Det kan dock inte helt och hållet uteslutas.

4.6 Undantagen enligt 8 kap 23 § 2 st. ABL

4.6.1 När föreligger undantagen?

I 8 kap. 23 § 2 st. ABL regleras två olika undantag från jävsbestämmelsen. Paragrafen tar sikte på undantag i de fall då styrelseledamoten direkt eller indirekt äger samtliga aktier i bolaget. Detta undantag tillkom med anledning av rättsfallet NJA 1981 s.1117 och omfattar samtliga jävssituationer.²¹⁷ I fallet handlade det om en ensam styrelseledamot som även var ensam aktieägare och därmed ingick ett avtal mellan sig själv och bolaget. Avtalet i fråga var dock förmånligt för styrelseledamoten. Bolaget gick vid en senare tidpunkt i konkurs och till följd av detta hävdade konkursboet att det avtal som ingåtts var ogiltigt på grund av jäv. HD kom fram till att jävsregeln tillkom i bolagets intresse vilket i fallet innebar att styrelseledamotens intresse var detsamma som aktieägarens intresse.²¹⁸ Detta resulterade i att jävsregeln inte ansågs tillämplingsbar i fallet. Innebörden av detta är att det inte finns något hinder att en aktieägare som äger samtliga aktier i ett bolag företräder bolaget när ett avtal ska träffas med honom själv.²¹⁹ I sådana fall föreligger därmed inte heller en sådan intressemotsättning att det kan bli till en grund för jäv.²²⁰

I undantagets andra mening anges ett undantag från bestämmelsen om ställföreträdarjäv. Det fall som undantas är fall då bolagets motpart ingår i samma koncern som bolaget ingår i.²²¹ Definitionen

---

²¹⁷ Östberg s.185.

²¹⁸ NJA 1981 s.1117.

²¹⁹ NJA 1981 s.1117.

²²⁰ Östberg s.185.

²²¹ Östberg s.186.

av begreppet koncern återfinns i 1 kap. 11 § ABL och skall tolkas i enlighet med detta. Anledningen till att det finns ett undantag för koncerner är av praktiska skäl.²²² Det har i förarbeten konstaterats att det i koncernföretags styrelser ofta även finns styrelseledamöter som även tillhör ett annat koncernföretags styrelse.²²³ Om bestämmelsen därmed skulle förhindra styrelseledamöter från att delta i handläggningen av avtal med andra koncernföretag så skulle detta resultera i att styrelsen till följd av bristande beslutsförhet inte skulle kunna fatta beslut.²²⁴ Av bestämmelsen framgår även att även situationer då bolagets motpart är ett företag i en företagsgrupp av motsvarande slag som koncerner omfattas av bestämmelsen.²²⁵ Anledningen till att bestämmelsen utvidgas på detta sätt är att samma olägenheter kan uppkomma i en företagsgrupp som i koncerner om ställföreträdarjävet skulle gälla fullt ut.²²⁶

4.6.2 Förhållandet till lojalitetsplikten

När det gäller det första undantaget - helägt bolag - så föreligger ingen intressekonflikt. När det gäller det andra undantaget - koncernundantaget - så kan det dock finnas en risk för att en styrelseledamot ej tillvaratar bolagets intresse på ett lämpligt sätt även om något egenintresse ej föreligger om undantaget är tillämpligt, men detta har fått vika av praktiska skäl. Det kan dock inte uteslutas att en intressekonflikt kan komma att föreligga i samband med andra undantaget med resultat att styrelseledamoten ej kommer att agera enligt lojalitetsplikten, men då kan det bli aktuellt att tillämpa den andra punkten. Här bör det noteras att något koncernintresse ej existerar enligt svensk rätt.²²⁷

---

²²² Östberg s.186.

²²³ Prop. 1997/98:99 s.218.

²²⁴ Östberg s.186.

²²⁵ Östberg s.186.

²²⁶ Prop. 1997/98:99 s.218.

²²⁷ Moberg s.7.

5. Sammanfattning och slutsats

Uppsatsens syfte har varit att närmare undersöka när jäv föreligger för styrelseledamöter enligt 8 kap. 23 § ABL, samt att närmare undersöka hur jävsbestämmelsen förhåller sig till den lojalitetsplikt som åvilar styrelseledamöter. För att uppfylla syftet har en juridisk metod med juridiska källor i form av lag, förarbeten och doktrin använts.

Styrelsens ledamöter har en sysslomannaliknande ställning och varje ledamot har individuellt ansvar. Styrelseledamöternas huvudsakliga uppgift är att se till att bolagets intresse uppfylls. Bolagets intresse har i uppsatsen likställts med samtliga aktieägares kollektiva intresse vilket även är kopplat till vinstsyftet. Ur både doktrin och praxis har det i uppsatsen framkommit att det finns en lagstadgad reglering - jävsbestämmelsen enligt 8 kap. 23 § ABL - för att se till detta samt en associationsrättslig plikt - lojalitetsplikten - som inte är stadgad i lag. Således har slutsatsen dragits i uppsatsen att både jävsbestämmelsen samt lojalitetsplikten syftar till att se till att styrelseledamoten inte tillgodoser andra intressen än bolagets intresse.

Innebörden av lojalitetsplikten innefattar flera kategorier av förpliktelser och beteenden med den huvudsakliga motiveringen att styrelseledamoten skall agera för bolagets intresse och inte sina egna intressen före bolagets intresse.

Innebörden av jävsbestämmelsen har utretts genom en definition av rekvisiten ”fråga om avtal” och ”handläggning”, samt genom en närmare undersökning av de tre partskonstellationerna som återfinns i bestämmelsen, vilka är självkontrahering, intressejäv och ställföreträdarjäv.

Gällande fråga om avtal så har det framkommit att begreppet är vidsträckt och innefattar åtgärder som är relevanta för avtals tillkomst, upphörande och ändringar m.m. Begreppet handläggning omfattar även fler situationer än enbart handläggningen. Syftet är att den jäviga styrelseledamoten inte skall kunna påverka med sin närvaro. De två rekvisiten öppnar sammanfattningsvis upp stora möjligheter att beakta lojalitetsplikten.

I 8 kap. 23 § 1 st. 1p. ABL återfinns bestämmelsen om självkontrahering. Har en styrelseledamot egna affärer med bolaget så kan man säga att bestämmelsen presumerar att det föreligger en intressekonflikt till bolagets nackdel. I sammanhanget framkommer det därför att det är

underförstått att styrelseledamotens intresse och bolagets intresse skiljer sig åt. Detta resulterar i förbud att handlägga frågor mellan sig själv och bolaget. Samtliga avtal mellan bolaget och en styrelseledamot som innebär en överträdelse av lojalitetsplikten faller således in under punktens tillämplighet. Detta ger sammanfattningsvis ett starkt skydd för lojalitetsplikten.

I 8 kap. 23 § 1st. 2p. ABL regleras intressejävet. Punkten är den svåraste att bedöma i förhållande till lojalitetsplikten. Det finns ingen uttömmande definition av huruvida det väsentliga intresset är ekonomiskt eller personligt intresse samt gräns för var intresset går från att vara ett vanligt intresse till ett väsentligt intresse. Detta som även skall strida mot bolagets intresse komplicerar bedömningen. Slutsatsen blir att förhållandet till lojalitetsplikten är mer svårbedömt än i övriga punkter. Det är även svårt att bedöma huruvida överträdelsen av styrelseledamotens lojalitetsplikt är en överträdelse av andra punkten. Sammanfattningsvis ger således punkten ett svagare skydd för lojalitetsplikten än första punkten.

I 8 kap. 23 § 1 st. 3p. ABL regleras ställföreträdarjävet. Något identifierbart egenintresse behöver inte föreligga för att regeln ska bli tillämplig. Det är tillräckligt att det finns en risk för att ledamoten ej tillvaratar bolagets intresse som kan anses lämpligt. Troligtvis är det ytterst sällan i denna situation att en intressekonflikt mellan styrelseledamotens intresse och bolagets intresse föreligger. Dock kan detta inte alltid uteslutas.

I 8 kap. 23 § 2 st. ABL regleras två undantag. Om undantagen tillämpas gäller följande. I det första undantaget - helägt bolag - föreligger dock ingen intressekonflikt. I det andra undantaget - koncernundantaget - föreligger däremot en risk att styrelseledamoten inte agerar enligt den lojalitetsplikt som åvilar denne. Denna risk tar man av praktiska skäl. Man måste här också komma ihåg att något koncernintresse ej existerar enligt svensk rätt.

Källförteckning

Förarbeten

SOU 1941:9 Lagberedningens förslags till lag om aktiebolagslag m.m.

Prop. 1975:103 Aktiebolagslags m.m.

Prop. 1997/98:99 Aktiebolagets organisation.

Prop. 2004/05:85 Ny aktiebolagslag.

Litteratur

Bergström, Clas & Samuelsson, Per. *Aktiebolagets grundproblem*. Nordstedts Juridik. 5 upplagan, 2015.

Dotevall, Rolf. *Skadeståndsansvar för styrelseledamot och verkställande direktör: en aktiebolagsrättslig studie i komparativ belysning*. Nordstedts Juridik. 1989.

Dotevall, Rolf. *Bolagsledningens skadeståndsansvar*. Nordstedts Juridik, 2 upplagan. 2008.

Dotevall, Rolf. *Aktiebolagsrätt: fördjupning och komparativ belysning*. Nordstedts Juridik. 2015

Dahlgren, Bo. Moberg, Krister. *Nyckeln till styrelserummet: praktik och juridik för bolagsstyrelsen*. Nordstedts Juridik. 1990.

Johansson, Svante. *Bolagsstämma*. Nordstedts Juridik AB. 1997.

Moberg, Krister. *Moderbolags ansvar för dotterbolagets skulder*. Nerenius & Santérus förlag. 1998.

Munukka, Jori. *Kontraktuell lojalitetsplikt*. Jure förlag AB. 2007.

Nerep, Erik. *Aktiebolagsrättslig analys: Ett tvärsnitt av nyckelfrågor*. 2003.

Sandgren, Claes. *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare. Ämne, material, metod och argumentation*. Nordstedts Juridik. 2007.

Sandström, Torsten. *Svensk aktiebolagsrätt*. Nordstedts Juridik. 7 upplagan. 2020.

Skog, Rolf. *Rodhes Aktiebolagsrätt*. Nordstedts Juridik. 26 upplagan. 2020.

Åhman, Ola. *Behörighet och befogenhet i aktiebolagsrätten*. Iustus. Uppsala. 1997.

Östberg, Jessica. *Styrelseledamöters lojalitetsplikt: särskilt om förbudet att utnyttja affärsmöjligheter*. Jure. 2016.

Rättsfall

NJA 1981 s.1117.

NJA 1982 s.1.

NJA 1936 s.684.

NJA 2013 s.117.

Elektroniska källor

Lexino, kommentar 8 kap. 23 § ABL, av Nerep, Erik. Adestam, Johan & Samuelsson, Per. 2021-05-20.